

Sverigekontakt

En tidning för all världens svensktalande | Nr 3 • september 2010

Resa i västerled

I början av juni besöktes Stockholm av en grupp svensklärare från Finland. Solen sken och staden präglades av förberedelserna inför prinsessbröllopet men också av nyblivna studenter som fyllde centrum med sin högljudda ungdomliga livslust.

Till vår grupp hörde 17 personer av vilka 12 var lärare i svenska vid Helsingfors universitets språkcentrum med initiativtagaren och reseledaren Raija Hämelin i spetsen. De 5 övriga deltagarna representerade Aalto universitetets handelshögskola, Haaga-Helia yrkeshögskola och föreningen Sverigekontakt i Finland, som stod som garant för resan. Bland deltagarna fanns både gamla och helt nya medlemmar i föreningen.

Programmet under dagarna inleddes redan före avresan på båten, då deltagarna samlades för att först hylla två lärare som nått pensionsåldern och sedan höra vår förenings ordförande Raija Lehto berätta om svenskundervisningen i de finska skolorna förr och nu. Efter henne talade Berit von Troil om hur det är att ha svenska till modersmål i dagens Finland och Jörgen Svensson med erfarenhet av undervisning i både Sverige och Finland jämförde studerandena i de båda länderna med varandra.

Mycket hann vi med under den korta tid, två dagar, som stod till vårt förfogande. Det första besöket gjordes hos Svenska institutet som presenterade sina nya lokaliteter vid Slottsbacken. Där berättade Monika Wirkkala, som är samordnare för svenskundervisningen i utlandet, för oss om institutets mångsidiga verksamhet för det svenska språket både hemma i Sverige och runt om i världen. Verksamheten på webben utvecklas hela tiden och lärarna fick en hel del information som de kan ha nytta av i sin framtida undervisning och vid kontakten med Svenska institutet.

I synnerhet medlemmarna i styrelsen för Sverigekontakt i Finland uppskattade att nyvalde ordföranden för lokalföreningens i Stockholm Sven Salin och hans företrädare David Holm kunde delta i mötet på Svenska institutet och berätta om sin förening och sina synpunkter på verksamheten för oss alla.

Från Slottsbacken där vi kunde beundra paraderande unga män i granna uniformer styrdes kosan med varierande färdmedel mot Finlands ambassad på Gärdet. De hurtigaste promenerade hela vägen men kom nog fram något försenade. Det var inte så farligt för också vår värd, kulturrådet Henrik Wilén, som blivit tvungen att ersätta ambassadören Markus Lyrå vid ett möte, var försenad. Men vi som

Akademiledamöternas sammanträdesrum.

väntade blev väl omhändertagna, lokaliteterna presenterades för oss och vi kunde bekanta oss med broschyrer och böcker som fanns framlagda.

Ambassadens ljusa, funktionella byggnad är ritad av arkitekten Kristian Gulichsen, inte som många lär tro, av Alvar Aalto. Huset ligger på både gott och ont litet avsidet men avståndet till centrum är ändå inte avskräckande långt. Efter en upplysande och intressant presentation av ambassadens mångsidiga verksamhet avtackades Henrik Wilén av vår reseledare Raija Hämelin, som hade en liten gåva i beredskap åt alla våra värdar under det minnesrika besöket.

Kvällen i Stockholm tillbringades sedan på valfritt sätt. Några gick på bio, några gjorde en shoppingrunda och andra sökte sig småningom till något trevligt matställe.

Den andra dagen i det bröllopspyra Stockholm inleddes med ett besök hos Svenska Akademien. De vackra lokaliteterna beundrades och vår sakkunnige ciceron Odd Zschiedrich berättade om

Raija Hämelin avtackar Henrik Wilén.

Akademiens omfattande verksamhet där gamla traditioner vördas samtidigt som de mångskiftande uppgifterna sköts på ett modernt och effektivt sätt. Ett synligt exempel på detta var ständige sekreterarens, Peter Englunds arbetsrum där det vackra antika skrivbordet samsades med ett enklare bord för den i dag nödvändiga datorn.

Visst kändes det litet speciellt att bänka sig runt det bord kring vilket akademiledamöterna samlas för sina veckomöten. Intressant var det att höra ledamoten, Riksföreningen Sverigekontakts ordförande Bo Ralph berätta om hur bl.a. de för oss alla bekanta ordlistorna och ordböckerna kommer till och hur de utvecklas genom åren.

Utdelningen av Nobelpriset i litteratur hör till Svenska Akademiens mest prestigefyllda uppgifter. Arbetet med att utse följande pristagare påbörjas redan innan föregående pris kungjorts. Dörren genom vilken ständige sekreteraren kommer ut från sitt arbetsrum för att kungöra årets pristagare beundrades och fotograferades flitigt.

Efter det besöket, som för många blev den lyckade resans höjdpunkt, samlades vi ännu för att höja en skål för svenska språket och för Raija Hämelin som stått för de lyckade arrangemangen. En tacksam tanke ägnades också Riksföreningen Sverigekontakt som tillsammans med Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner i Finland stött vår resa. De deltagande lärarna fick också bidrag av sina läroinrättningar för de två lärrika, intressanta och samtidigt avkopplande dagarna i Stockholm.

*Berit von Troil
Sverigekontakt i Finland
berit.troil@welho.com*

Sverigekontakt

utges av

Riksförningen Sverigekontakt

*

Riksförningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Redaktör och

ansvarig utgivare: Lars Bergman

Layout: Anette Hermansson

Tryck: Me University AB 2010

ISSN 0346-2439

Riksförningen Sverigekontakt
Box 53066
SE-400 14 Göteborg
Tel. 031-81 86 50
Fax 031-20 99 02
info@sverigekontakt.se

Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Postgiro: 4 05 80 - 3
Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 3/2010
97:e årgången
Lösnummerpris 15:00 kronor.
För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: Höst över sjön Rottnen i Värmland.
Foto: Olle Bergman

Sommaren är över. Det har varit en underbar sommar i Sverige i år med långa perioder av soliga dagar. Regnet kom så småningom förstås, men då var de flesta svenskar redan nöjda med sin ledighet. Det torra och varma vädret har dock medfört att årets svampskörd har blivit förse-nad på sina plater. Men de som velat ha en svampsmörgås på kvällen tillsammans med en kall öl har fått det – om än något senare än vanligt. Jag har som vanligt till-bringat min ledighet i Värmland. I år har en stor del av ledigheten fått ge vika för en omfattande reovering på ett uthus. Vad är det som gör att svenska män – oavsett yrke och bakgrund – förväntas kunna brädfodra hus, lägga tegeltak, kitta fönster, gjuta golv, måla fasader etc? Beror det på att vi har några timmar träslöjd i grundskolan eller är det de många inrednings-programmen på TV där flinka och char-miga hantverkare gör om det ena huset efter det andra? Kan det vara så att dessa charmörer, som med lätthet utför det ena efter det andra, får den svenska kvinnan att övertala sin svenske man om att detta är enkelt? Effekten blir att i det jämlika Sverige så återgår kvinnan på sommarstäl-let till att stå i köket medan mannen sving-ar hammare och pensel i något ombygg-nadsprojekt. Behöver männen denna ut-maning? Att kvinnorna däremot återgår på heltid till köket tror jag inte de betraktar i första hand som en utmaning, möjligen som en historisk tillbakablick.

Efter kronprinsessparets fantastiska bröl-lop i juni har i stort sett hela sommarens inhemska nyheter haft att göra med det stundande valet den 19 september. De frågor som debatteras ivrigast är arbetslös-heten och skolan – hur skapar man fler jobb och hur ska skolan se ut i framtiden. Alliansen – det borgerliga blocket som har regerat sedan valet 2006 – står mot de röd-gröna. Till syvende och sist kommer det nog att stå mellan Fredrik Reinfeldt och Mona Sahlin – de två statsministerkandi-daterna – och hur de lyckas i valrörelsens slutspurt. Det är jämnt och utgången är mycket oviss. När ni har denna tidning i er hand har ni kanske också resultatet.

Sommaren här på Riksförningen Sve-rigekontakt har varit sig lik. Det har inne-burit att ett antal utlandslärare har utnytt-jat möjligheten att plocka böcker från vårt bokbord. I år har vi haft ovanligt mycket böcker och vi skulle önska att fler kom till

Från Dicksonsgatan

kansliet och besökte oss under sommar-månaderna. Något att tänka på inför nästa sommar!

Folkhögskolan.

Vår sommarkurs i svenska på Billströms-ka folkhögskolan på Tjörn samlade ett drygt 40-tal deltagare från 19 länder. Det är fantastiskt att se dessa studenters entu-siasm och hur mycket dessa tre veckor i Sverige utvecklar deras förmåga att ut-trycka sig på svenska. Det är också roligt att dessa studenter är så positiva till Sverige nästan oavsett vad det gäller. Att de kommer att bli goda ambassadörer för Sverige råder det ingen tvekan om. Stu-denterna uppskattar förstås också att de får vänner i världens alla hörn – ett litet nät-verk som kan användas på olika sätt i framtiden. I detta nummer av Sverigekon-takt har vi tagit in en berättelse från en av studenterna, Larysa Popovych från Ukraina, där hon ger sin syn på kursen.

De barn som varit på läger i Sparreviken med stipendium från Sverigekontakt har haft det både kul och lärorikt. Att få upple-va natur på så nära håll är inte lätt i alla länder. Att Sverigekontakt stöder denna verksamhet beror ju på att det för dessa ut-landssvenska barn är Sparreviken en ut-märkt möjlighet att uppleva svensk som-mar och få träning i att tala svenska dagli-gen.

Sex nya studenter har i höst fått stipen-dier från Sverigekontakt för att studera en termin på folkhögskola. De började i au-gusti och vi hoppas att de får en härlig tid i Sverige och att deras färdigheter i svenska får en ordentlig knuff framåt. Vi hoppas även kunna ge svensklärare i de baltiska staterna en knuff framåt när vi ses på svensklärarkonferensen i Tallinn, Estland den 8–10 oktober. I höst kommer vi även att starta en satsning i USA och första ste-get är den konferens som bland annat Svenska institutet arrangerar i Washing-ton i oktober. Målet är främst att kartlägga ”svenskaktiviteter” i Nordamerika och byg-ga upp nätverk mellan alla dessa arbetan-

de individer så att de känner att de bildar en "armé av svenska kulturbärare". Vi har också som mål under de närmaste åren att arrangera veckoslutskonferenser i skilda delar av USA och där uppdatera lärare och andra vad som händer i Sverige.

Vid Bok- och Biblioteksmässan i Göteborg 23–26 september kommer emigrationsforskningen inom Sverigekontakt att ha ett litet bås. Vår tidning kommer förstås att finnas där och förhoppningsvis kan den locka nya medlemmar.

Jag har tidigare nämnt att en kartläggning av svenska minnesmärken ska starta i höst och engagera många hoppas vi. Att göra något sådant är inte helt nytt utan redan inför jubileumsutställningen i Göteborg 1923 arbetade man med detta inom föreningen och så här beskrevs ett minnesmärke i tidningen Allsvensk samling 1922: "Med svenska minnen och märken i utlandet mena vi då *allt*, som utanför Sveriges gränser på något sätt erinrar om något svenskt, vare sig genom ett synligt minnesmärke eller genom själva minnet av någon svensk händelse eller någon svensk personlighet, fäst vid platsen ifråga." Det gäller förstås att i ar-

betet med minnesmärken ta tillvara det som redan är gjort och se till att inventeringen blir så komplett som möjligt och så förklarande och intressant att den drar till sig läsare av olika slag.

Just nu håller vi på med att skicka ut bokpaket till svenska utlandsskolor och till enheter med kompletterande svenska. Även om det idag är betydligt enklare än tidigare att utomlands kunna läsa svensk text tack vare att Internet finns i stort sett

i varje vardagsrum så är boken ett medium som fortfarande har sin charm och sina fördelar. Vi hoppas att böckerna sprider glädje, spänning och erfarenhet på olika sätt. Dessutom kommer vi till de svensklärare vi känner till i olika länder att skicka ut en bok av Ulla Berglindh i vilken hon har samlat ett stort antal av de artiklar hon publicerat genom åren i tidningen Sverigekontakt.

Ja, som sagt, hösten är här och sommaren kan summeras. När man ser ut över världen så inser man ju att vädret på det norra halvklotet under sommaren är minst sagt lynnigt – ihållande regn och översvämningar i Pakistan, Kina och Polen, långvarig hetta i Ryssland, torka i delar av Afrika. Sverige är förskonat från det mesta av sådana ytterligheter och det ska vi förstås vara tacksamma för. Man kan ju bara önska att man kunde önska vilket väder det ska bli. Men låt oss hoppas att vi alla får en härlig höst – i Sverige och i utlandet.

Lars Bergman
Generalsekreterare
lars.bergman@sverigekontakt.se

Svenska i Oranienburg

Mittemellan Östersjö-kusten, med gamla svenska Vorpommern, och Berlin ligger den idylliskt belägna lilla staden Fürstenberg/Havel, omgiven av hundratals sjöar. Hit flyttade min svenska fru Agneta och jag – immigrant till Sverige sedan 1964 – efter 30 års boende i Stockholm och Strängnäs, för att överta en ärvd fastighet.

Staden genomkorsas av gamla DDR-transitvägen, B 96 till Berlin, flitigt använd av svenska bilturister.

Efter omfattande restaureringsarbeten öppnade Agneta, som är tapetserarmästare, en svensk butik i en av husets lokaler. För att markera det svenska pryds entrén av en stor svensk flagga.

Snart märkte vi att vi inte var de enda svenskarna i trakten, som för övrigt har många historiska anknytningar till

Sverige. Intresset för vårt land och för Skandinavien i allmänhet är mycket stort och under DDR-tiden var vi det outhärliga drömlandet.

Det tog inte lång tid innan det kom förfrågningar om en eventuell svenskkurs.

Min fru avböjde p.g.a. full sysselsättning med affären "Atelier Norden". Så föll denna uppgift på min lott.

På folkhögskolan i Oranienburg utanför Berlin blev man jätteförtjust över att kunna starta en svenskkurs. Kommentar: "svensklärare" växer minsann inte på träen. Det var för ca. 5 år sedan, sen dess har jag haft ett hundratal elever som genomgått både nybörjar- och fortsättningskurser.

Det är en spännande samling människor med de mest skiftande anknytningar till Sverige.

Sverigeälskare som alltid semesterar i vårt land, sommarstugeägare, fiskeentusiaster, föräldrar som vill besöka sina förvärvsarbetande barn, en jakt- och skogstillsyningsman som varje säsong bjuds på älgjakt i Malungstrakten. Kravet på den sistnämnde var: "Du måste lära dig svenska". Under tiden blev han t.o.m. jaktkung och språket är det inget problem med.

Vårterminen, som slutar runt midsommar, brukar jag tillsammans med eleverna avsluta med en guidad besiktning av de skandinaviska ambassaderna i Berlin,

som finns samlade på samma område.

Höst-/vinterterminen avslutar vi alltid med en svenskräff i slottsrestaurangen på slottet Meseberg, förbundsrepubliken Tysklands gästhus, motsvarande Harpsund i Sörmland.

Självklart blir det en svensk 3-rättersmeny som inramas av överlämnandet av certifikaten, tal, och alltid tal av en elev för att påvisa de nyvunna språkkunskaper.

Vid avslutningsfesten vintern 2009, dök vännen Kjell Stjernlöf från lokalföreningen i Göteborg, upp i vintermörkret, tillsammans med sin lilla ukulele, vilket ledde till en del ovanliga tolkningar av Bellman och Taube, vilket blev hörbart uppskattat.

Det var också han som såg till att jag blev upptagen som medlem i Riksföreningen Sverigekontakt.

Nu hoppas vi att Kjell kan bidra till att lätta upp vintermörkret i år också, och att vi vid detta tillfälle äntligen kan tillkännage grundandet av den "Svenska Klubben", som ännu inte har något namn.

Ett särskilt stort tack vill jag passa på att ge till den svenska ambassaden i Berlin, som alltid stödjer med undervisnings- och informationsmaterial och med intressanta guidningar.

Uwe-Elmar Rath
docent vid folkhögskolan i Oberhavel

Foto: Helena Paulin Strömberg

Septemhernumret av vår tidning brukar ge anledning till en del reflexioner. På årsmötet, som enligt stadgarna inträffar under våren, är det naturligt med tillbakablickar och sammanfattningar av det gångna verksamhetsåret.

Under sommaren är föreningsaktiviteterna kanske inte så intensiva för de flesta medlemmar, men för föreningens som sådan är det en viktig tid.

För det första brukar själva årsmötet vara en viktig tilldragelse. Förutom att vi då samlas från alla håll, träffar gamla bekanta och stärker vänskapsbanden i största allmänhet, har det varit överstyrelsens ambition under många år tillbaka att använda varje årsmöte till att ta upp någon särskilt viktig aktuell fråga. De senaste åren har vi genomfört ändringar i vår ekonomiska hantering, där vi bland annat har ett nytt budgetsysteem i gång vid det här laget.

Omläggningen har diskuterats på två årsmöten, och vi hoppas att allt nu skall vara på plats och medföra förbättringar. Men lika viktig som själva besluten är

den demokratiska processen, att alla får möjlighet att framföra vad de har på hjärtat och få respons från andra medlemmar. Det är i själva verket på årsmötet som de bästa tillfällena yppar sig för överstyrelsen att direkt kunna avläsa medlemmarnas vilja.

Därför känns årsmötet vanligen som ett kvitto på att föreningen ligger rätt i kurs – eller som en signal om att vi bör gira åt ena eller andra hållet. Detta är något som styrelsemedlemmarna bär med sig över sommaren och som leder arbetet från första stund på höstkanten. Ofta känns det då som något av en omstart. Sommaren brukar ju trots allt ge alla de bästa möjligheterna till rekreation och vila.

Under sommaren inträffar för föreningens del också åtskilligt annat. Då genomförs exempelvis vår internationella kurs, som vid det här laget etablerats som ett nära samarbete med Billströmska folkhögskolan på Tjörn. Det samarbetet är vi mycket tacksamma för. Även i år har det av allt att döma varit mycket framgångsrikt. Till deltagarnas goda intryck har i år säkert det härliga vädret bidragit. Julivädret bjöd på värme och solsken, och kursdeltagarna hann iväg innan

den ovanligt kalla och blöta sensommaren tog vid.

Under sommaren tar vi också emot en hel del besök på Dicksonsgatan. Det är utlandssvenskar av olika kategorier som är hemma på sommarvistet, svensklärare av alla slag som passar på att orientera sig om ett eller annat, utländska studenter som vill inventera vårt bokbord osv. Föreningens huvudkvarter fungerar även då som något av en sambandscentral.

Det är mycket som skall få plats i detta nummer av tidningen, så jag skall inte breda ut mig särskilt mycket mer. Låt mig bara påminna om att hösten är en tid då en god del av våra regelbundet återkommande aktiviteter äger rum. På så vis är det en både viktig och stimulerande period som står framför oss. Det finns säkert både anledning och tillfälle att återkomma till detta med rapporter i senare nummer.

Tills vidare hoppas jag att sommaren varit givande, oavsett väder, och önskar alla en fruktbar höst, i alla ordets bemärkelser.

Bo Ralph

Nu även i Nordamerika!

svt.se/svtworld

SVT World – ditt fönster mot Sverige!

SVT World sänder nyheter och fakta. Musik, sport och natur. Barn- och nöjesprogram. Drama, debatter och kultur från Sveriges Television – dygnet runt och året om! Utlandskanalen SVT World kan ses via satellit i Europa, Asien, Afrika och Australien samt via IPTV nu även i Nordamerika.

För abonnemang – kontakta vår kundtjänst: **ConNova TVX**
tel: +46 (0)141 - 20 39 10, e-post: svtworld@connova.se
www.connova.se

För programinformation se: svt.se/svtworld

Hans Pöhl – estlandssvenskarnas hövding

Bland Sverigekontakts läsare och bland estlandssvenskarna finns det nog en hel del som vet vem Hans Pöhl var. Men utanför denna krets är kändedomen om honom ganska dålig. Det står ingenting om honom i våra vanliga uppslagsverk, och det finns inte heller någon biografi om honom. Ändå var han en av estlandssvenskarnas stora ledare – kanske den störste av alla genom sin mångsidighet. Det är i år 80 år sedan han dog, och vi har därför beslutat att ge ut en populärvetenskaplig biografi om Hans Pöhl (1876–1930) både på svenska och estniska.

Initiativet kom egentligen från kyrkoherden i S:t Mikael's svenska församling i Tallinn, Patrik Göransson, och han fick genast starkt stöd av Svenska Odlingens Vänner (SOV) och Kulturrådet för den svenska minoriteten i Estland. Man beslöt att bilda en redaktionsgrupp för projektet, och jag fick förtroendet att vara sammankallande i denna redaktionsgrupp.

En internationell projektgrupp

Min första uppgift hösten 2009 blev att sätta samman en redaktionsgrupp av tänkbara skribenter. Men det var också viktigt, att denna redaktionsgrupp representerade de organisationer som involverats i projektet såsom SOV, Kulturrådet, S:t Mikael's församling och de estlandssvenska hembygdsföreningarna. Eftersom det inte finns någon biografi om Hans Pöhl, var det angeläget att till redaktionsgruppen knyta forskare som kunde gå igenom arkiven både i Sverige och Estland. De flesta av Hans Pöhls efterlämnade dokument finns på Riksarkivet i Stockholm, men det finns också

Hans Pöhl med sina fem barn. Från vänster: Karin, Ivar, Olof, Ingeborg och Hjalmar. Fotot tillhör Lektor Hans Pöhls arkiv i Riksarkivet i Stockholm.

mycket material i arkiven i Tallinn och Tartu framför allt om hans pedagogiska, kyrkliga och politiska verksamhet.

Vilhelm Lundström och Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet kom att få stor betydelse för Hans Pöhls verksamhet. Vi var därför angelägna att till redaktionsgruppen knyta Lennart Limberg, som kunde gå igenom Vilhelm Lundströms och Riksföreningens arkiv och Allsvensk samling. Vi ville också belysa Hans Pöhls samarbete med finlandssvenskarna, som i flera avseenden kom att stå modell för estlandssvenskarnas verksamhet. Vi knöt därför även en finlandssvensk forskare, Johanna Söderholm, till redaktionsgruppen. Hennes uppgift blev att gå igenom arkiven i Åbo och Helsingfors för att skildra samarbetet med finlandssvenskarna. Slutligen har vi anlitat en amerikansk forskare, Glenn Kranking, som skrivit en doktorsavhandling om estlandssvenskarna, för att belysa estlandssvenskarnas situation i Estland under slutet av 1800-talet.

Det har alltså blivit en ganska internationell projektgrupp, som nu är i full färd med att skriva sina respektive kapitel på basis av sina arkivstudier. Förutom ovan nämnda ingår Margareta Hammerman, Bo Nyman och Göte Brunberg, som går igenom Hans Pöhls material i Riksarkivet, Patrik Göransson, som med hjälp av sina medarbetare skriver om hans kyrk-

liga verksamhet, Uile Kärk-Remes, som skriver om hans pedagogiska verksamhet, Mart Kuldkepp, som skriver om hans politiska verksamhet och Lars Rönberg som skriver om Kustbon, som från början var ett organ för det politiska partiet, Svenska Folkförbundet.

Varför en bok om Hans Pöhl?

Vi ger i det inledande kapitlet framför allt tre skäl till att vi ansett det angeläget att ge ut en bok om Hans Pöhl. Det första är att vi anser, att han var en av estlandssvenskarnas största ledare – kanske den största av alla, eftersom han var verksam inom så många områden. Han var lärare, pedagog och nydanare på det pedagogiska området. Han var från 1904 – bara 28 år gammal – föreståndare för det svenska Sjömanshemmet i Tallinn och klockare i S:t Mikael's svenska församling, i flera år ordförande i kyrkorådet där och tidvis vikarierande kyrkoherde – en stor kyrklig ledare. Han var politisk ledare för den svenska minoriteten i Estland, en tid svensk folkminister i Estlands regering och i flera omgångar ledamot i Estlands parlament. Men han bör särskilt bli ihågkommen för att han var initiativtagare till och i många år ledare för de två institutioner som fortfarande existerar, nämligen SOV och tidningen Kustbon. Han var en stor ”främjare av svenskheten i Estland”, som det står på minnesstenen, som restes 1994 vid Ormsö kyrka.

Det andra skälet till att ge ut en bok om Hans Pöhl är, att han är relativt okänd. Det står ingenting om honom i Nationalencyklopedin eller andra moderna uppslagsverk. Sökning på Google och Wikipedia ger inga träffar, och Kungliga Bibliotekets databas hänvisar endast till några artiklar om honom i Kustbon eller minnesrunor med anledning av hans död 1930. Han är nämnd i några doktorsavhandlingar och vetenskapliga uppsatser på senare år, men det finns ingen heltäckande beskrivning av hans mångsidiga verksamhet, ingen biografi.

Det tredje skälet är att Estland efter sin självständighet 1991 återknutit till den lagstiftning som gällde under den förra självständighetsperioden 1920–1939. Då var Hans Pöhl med om att utforma grundlagen och den särskilda lagstiftningen för Estlands nationella minoriteter, en lag som gav Estland den mest liberala inställningen till minoriteter i världen. Estland har nu åter infört kulturautonomi för nationella minoriteter, och ett Kulturråd för den svenska minoriteten har inrättats. Nya generationer behöver påminnas om detta historiska samband

Korresponderande ledamot i Riksföreningen. Dokumentet tillhör Lektor Hans Pöhls arkiv i Riksarkivet i Stockholm.

och om Hans Pöhls betydelse.

Hans Pöhls släkt, utbildning och familj är föga kartlagda och beskrivna. Här har medarbetarna Hammerman, Nyman och Brunberg fått ägna sig åt grundforskning i Hans Pöhls arkiv. Pöhl kom från en mycket enkel familj utan egen gård i en by, Klottorp, bestående av både svensk- och estnisktalande. Hans kunskaper i svenska var från början ganska dåliga, och han fick gå i lära hos folkskolläraren och klockaren på Nuckö, Johann Nyman, vilket ledde till en livslång vänskap, som kom att få stor betydelse för svenskheten i Estland.

Hans Pöhl lyckades skaffa sig en för estlandssvenskarna mycket ovanlig och gedigen utbildning, efter folkskolan den ryska kretsskolan i Hapsal, vilket gjorde honom kvalificerad för en tjänst som folkskollärare på Nuckö, studier i engelska vid Cambridge och Oxford – till stor del per korrespondens – och lärarutbildning i S:t Petersburg. Han fick en kompetens som gymnasielärare och titulerade sig ofta lektor.

En stor betydelse för Hans Pöhls fortsatta verksamhet fick hans fyra månaders vistelse i Sverige 1903. Han deltog i kurser vid Nääs slöjdseminarium, besökte svenska folkhögskolor och Uppsala universitet, där han tidigare fått kontakter. Han träffade också Vilhelm Lundström i Göteborg. Vi försöker framför allt besvara frågan: ”Vad drev Hans Pöhl att ägna större delen av sitt yrkesverksamma liv åt den svenska minoriteten i Estland?”

Vi ägnar också ett kapitel åt Hans Pöhls familj, som tidigare inte alls behandlats. Han gifte sig med Lydia, dotter till klockaren på Ormsö, Johan Lindström. De fick fem barn och byggde sig ett hus på Ormsö, där de framför allt tillbringade somrarna. Där kunde Hans koppla av, leva familjeliv, vilket det inte fanns mycket tid till i Tallinn, dikta, musicera och samla sig för nya uppgifter.

Fyra huvudkapitel

Efter att ha gett en bakgrund om estlandssvenskarnas situation i Tsar-Ryssland, Hans Pöhls släkt och utbildning och kontakterna med Sverige beskriver vi Pöhls verksamhet inom främst följande fyra områden: pedagogisk verksamhet, kyrklig verksamhet, arbetet för svenskheten och SOV samt hans politiska verksamhet. Dessa olika verksamheter löper parallellt och går naturligtvis in i varandra. I särskilda kapitel beskriver vi Hans Pöhls samarbete med Vilhelm Lundström och Riksföreningen (Lennart Limberg) och samarbetet med finlandssvenskarna (Johanna Söderholm). Kustbon får också ett eget kapitel (Lars Rönnberg). Tidningen började utges 1918 som

Sjömanshemmet i Tallinn maj 2010. Fastigheten är idag till salu. Foto: Tage Hammerman.

ett organ för det politiska partiet Svenska Folkförbundet men kom i stort sett att behandla alla frågor, som rörde estlandssvenskarna.

Pedagogisk verksamhet

Efter en tidig karriär som folkskollärare på Nuckö kom Hans Pöhl att ägna huvuddelen av sin pedagogiska verksamhet åt Handelsgymnasiet i Reval som lektor i engelska och kristendom. Det var framför allt inom engelskundervisningen som han kom att bli nydanande. Han skrev och gav ut en lärobok i engelska och ett engelsk-estniskt lexikon. Han ägnade sig också åt lärarfacklig verksamhet, var medlem i styrelsen för Estniska Lärarförbundet och tog initiativet till att bilda Svenska Lärarförbundet, som fick stor betydelse för lärarfortbildningen och anskaffning av läroböcker från Finland och Sverige. Denna verksamhet och Pöhls pedagogiska idéer, som Uile Kärk-Remes beskriver i sitt kapitel, har knappast belysts tidigare.

Kyrklig verksamhet

Hans Pöhl kallades redan 1904 från folkskollärartjänsten på Nuckö till föreståndare för Sjömanshemmet i Tallinn och klockare i S:t Mikaelns församling, två befattningar som han skulle behålla till sin död. Sjömanshemmet var i bedrövligt skick, när Pöhl kom dit. Men ge-

nom insamlingar, tiggeri och lån lyckades Pöhl få ihop tillräckligt med pengar för att bygga ett nytt sjömanshem, en pampig byggnad, som står kvar än idag och delvis är förklarad som kulturminnesmärke.

Pöhl var under 1920-talet ordförande i kyrkorådet för S:t Mikaelns församling och kom därigenom att få stort inflytande

Sjömanshemmet september 1927. Fotot tillhör Lektor Hans Pöhls arkiv i Riksarivet i Stockholm.

över tillsättningen av kyrkoherdar i samarbete med Nathan Söderblom och Svenska Kyrkans Mission samt över den kyrkliga verksamheten. Patrik Göransson och hans medarbetare ger i sitt kapitel intressanta detaljer om intriger och konflikter men beskriver också en blomstrande kyrklig verksamhet med både körer, syföreningar och ungdomsverksamhet.

Arbetet för svenskheten och SOV

Arbetet började med lånebibliotek, bildandet av en nykterhetsförening på Nuckö och utgivningen av "Kalender eller Almanack för svenskarne i Estland" 1903. Först 1909 kunde Svenska Odlingens Vänner (SOV) bildas på initiativ av Hans Pöhl och Johann Nyman. SOV ägnade sedan en stor del av sin kraft och sina resurser åt att grunda folkskolor, en svensk folkhögskola i Birkas och ett svenskt gymnasium i Hapsal. Detta var en hjärteangelägenhet för Hans Pöhl, och han fick stort stöd av Riksföreningen. Alla SOV:s medlemmar blev också medlemmar i Riksföreningen Sverigekontakt.

Denna verksamhet, som väl är den mest kända i Hans Pöhls arbete, beskriver jag i ett särskilt kapitel. SOV existerar ju fortfarande och har till olika jubileer gett ut minneskrifter, senast till 100-årsminnet 2009.

Politisk verksamhet

Efter den ryska revolutionen 1917 insåg Hans Pöhl tidigt, att estlandssvenskarna också måste organisera sig politiskt för att kunna påverka utvecklingen i Estland. Han tog därför initiativet till att bilda Svenska Folkförbundet. Innan Estland ännu förklarade sig självständigt, prövade Pöhl olika lösningar, t.ex. anslutning till Åland, Finland eller Sverige. Efter självständighetsförklaringen var Pöhl lojal mot Estland och arbetade för kulturautonomi för de nationella minoriteterna i Estland. Han blev svensk folkminister i den provisoriska estniska regeringen, blev ledamot i det estniska parlamentet och den lagstiftande församlingen och i ett antal kommittéer. Han påverkade därigenom i hög grad lagstiftningen i det självständiga Estland, särskilt för de nationella minoriteterna.

Svenskarna i Estland var egentligen en för liten folkgrupp – bara ca 8 000 personer – för att med en egen lista kunna räkna med att få in kandidater i det estniska parlamentet. Det gällde därför att hitta samarbetspartner. Mart Kuldkepp beskriver i sitt kapitel det spännande förhandlingsspelet som Hans Pöhl och Svenska Folkförbundet måste ägna sig åt för att få representation i parlamentet. Pöhl var i denna fråga – liksom i så

Kyrkoherde Patrik Göransson och Sven Salin håller tal vid Hans Pöhls grav på Ormsö gravgård den 28 juli 2010. Fotograf Margareta Hammerman

många andra – pragmatisk. Trots kritik samarbetade han först med Kristliga folkpartiet och sedan med det tyska minoritetspartiet och lyckades därigenom komma in i samtliga parlament utom ett.

Boken

Det har varit mycket spännande att läsa om Hans Pöhl – och att skriva om honom. Jag hoppas, att du också ska upptäcka det, när du läser boken. Vi har varit överens om att inte skriva en hyllningskrift till Pöhl utan försöka analysera hans både starka och svaga sidor för att ge en så rättvisande bild av hans liv och gärning som möjligt. Vi försöker också sammanfatta hans betydelse för svenskarna i Estland.

Boken beräknas bli klar lagom till jul och kan därför bli en lämplig julklapp till alla som är intresserade av estlandssvenskarnas historia och utveckling. Allt arbete görs ideellt utan arvoden, och vi har fått bidrag till tryckningen av bl.a. SOV, Kulturrådet för den svenska minoriteten i Estland, Svenska Ambassaden i Tallinn och Sverigekontakt. Vi hoppas på ytterligare några bidrag, så att boken kan säljas till överkomligt pris. Uppgifter om pris och beställning hittar du från och med november bl.a. på SOV:s hemsida, www.estlandssvenskarna.org.

Avslutning

Med anledning av att det i år är 80 år sedan Hans Pöhl dog, höll vi i somras en minnesstund vid hans grav på Ormsö kyrkogård. Vi la ner en blomsterkrans, höll en andaktsstund, och jag läste en dikt, som Tomas Gärdström skrev 1930

efter hans död. En av stroferna lyder:

Låt hans gärning bli den stjärna,
som oss manar dag och natt.
Att vi må vår svenskhet värna,
att den är vår högsta skatt.

Sven Salin
sven.salin@telia.com

Tysklandsresan

Vi påminner om studieresan till Tyskland 2–7 november då framstående experter visar oss Lutherhaus i Wittenberg, museet om Trettioåriga kriget i Wittstock, det preussiska statsarkivet i Berlin, Potsdamkonferensens Cecilienhof, Stasimuseet i Leipzig och – den 6 november – slagfältet vid Lützen. Dessutom är vi inbjudna till Deutscher Bundestag. Mer information får du på www.sverigekontakt.se – "Aktuellt". Du kan också kontakta sonia.linusson@sverigekontakt.se eller ringa 031-81 86 52

Anmälan och betalning senast den 27 september!

Resan arrangeras av Riksföreningen Sverigekontakt och Stiftelsen Lützenfonden.

Ett soligt och högtidligt 70-årsminne på Lilla Rågö

Lilla Rågö kapelltorn som nu är invigt till minne av Rågöborna. Foto Lea Stroh.

Den 27 juni 2010 klockan 13.00 var det äntligen dags att återinviga kapelltornet, det som en gång var en del av Lilla Rågö kapell i Estland och ett värdigt minne över Rågöborna.

Det är nu sjuttio år sedan den sista gudstjänsten hölls i kapellet den 2 juni 1940. Vid den restaurerade ruinen strålade solen från en klarblå himmel och det vilade en stämning av högtid och fest över platsen. De båda flaggorna slog för vinden och hälsade besökarna välkomna. Den estniska blå-svart-vita trikoloren med sina färger som påminde oss om Estlands svåra kamp för sin frihet och den svenska flaggan som varit en symbol för Rågöbornas svenska ursprung och hopp.

Det blev en känslös och vacker högtid som leddes av kyrkoherden Patrik Göransson från svenska St. Mikaelsskyrkan i Tallinn och han assisterades av kaplan Tõnis Kark. Det var långt över hundra personer som hade samlats från när och fjärran och bland dem också gästande kyrkans folk från Finland. Det var både gamla och unga och där många av de äldre med kanske smärtsamma minnen försökte dölja en tår medan många unga fann dagen ljus, spännande och anorlunda.

Man inledde med musik och Edvin Lagmans dikt "Vid Lilla Rågö Kapell" som lästes på svenska och estniska där den första versen var som en målande hyllning till dagen.

"Över gröna ängar badande i ljus, klingar sommarns strängar genom havets brus." – En dag då dikten stämde med verkligheten.

När de båda nationalsångerna hade förklingat under ledning av Kose församlings blåsorkester gav Rågöföreningens ordförande Arnold Lindgren en historisk tillbakablick och berättade om hur öborna fick lämna sina öar och citerade en Rågökvinns berättelse, där hon beskrev de känslor hon delade med så många när hon tvingades från sitt hem

just vid den här tiden för sjuttio år sedan.

Han tackade och skickade en hälsning på alla Rågöbornas vägnar till Sveriges Konung Carl XVI Gustav som har gett oss bidrag ur Konung Gustav VI Adolfs Minnesfond för Svensk Kultur, till Kungliga Patriotiska Sällskapet i Sverige, till Riksföreningen Sverigekontakt och dess olika lokalavdelningar i Sverige, till Ämbetet för Fornminneskydd i Estland samt Rågöbor och många andra som bidragit på olika sätt och trätt in med både pengar och uppmuntran.

Man fortsatte med psalmsång och bön

monierade med de vaggande trädkronorna och det blåa havet och som gav oss en vision och en känsla av tidlöshet och rymd. Den lilla klockan i tornet som nu också blivit invigd fick ringa frid över platsen.

Så blev det dags för det första dopet sedan 1940. Det var Jana Stahls son Mihkel som döptes av kyrkoherde Patrik Göransson. Jana äger Öle Nistuvegården i Storbyn efter sin farmor Maria Stahl. Maria var den sista kvinnan på Rågö som blev kvar i Estland under kriget. Dopskålen var skänkt av Helga Spillman från

Estlands ärkebiskop Kuno Pajula inviger och välsignar. Foto: Lea Stroh.

och där en av texterna som lästes säkert berörde många.

"Gammal är kyrkan, Herrens hus, står, om än torn må falla.

Murar så höga blir till grus, ändå skall klockorna kalla, kalla på gammal och ung

Kalla på själ som trött och tung drömt om den eviga vilan.

Huset skall kallas Herrens hus bör vi dock älska och ära såsom en fristad, varm och ljus, ja, såsom hemmet det kära. Härliga ting förkunnas där.

Himmelens förgård kyrkan är, där vill vår Herre oss möta."

Det blev återinvigning av tornet av Estlands ärkebiskop Kuno Pajula som var inbjuden hedersgäst. Han invigde och välsignade Lilla Rågö kapelltorn till minne av Rågöborna och påminde om vikten av att stödja och hjälpa varandra över gränserna – i en varm bön som har-

Ers Mattsagården i Storbyn och den och altarduken vid dopet har sin egen historia värd att berättas någon annan gång.

Som sig bör avslutades högtiden i kapellet med att man sjöng Modersmålets Sång unisont och man fortsatte sedan ut på kyrkbacken för att uppleva Rågö musik och dans.

Det kändes långt ner i själen att åter en gång få höra våra välkända Rågötoner på plats – för oss som fått den med oss redan i modersmjölken och med dessa välspelade spelmän. Samma enkla toner som spelades när Rågöbornas danslag för första gången 1989 blev inbjudna till Baltica 89-festivalen och som återuppstod på Pirita stranden i frihet – medan ännu den stora grannens strålkastare ute på redde korsade varandra.

Efter festligheterna blev det så dags att åka över till Storbyn där det serverades traditionell köttsoffa. Allt av motorfor-

don som gick att uppbringa på ön fraktade folk i skytteltrafik från kapellet till köttgrytan och sedan till hamnarna så att alla skulle bli mätta och nöjda.

Sammanfattningsvis kan man nog säga att minneshögtiden blev ett ljusst minne för livet för många av oss. För oss sju personer som deltog och är födda på ön, och med minnen innan vi drevs bort – blev det som att knyta ihop en kedja av förlorade år. Mellan då- och nutid – förlorade år som i en överklig ond dröm har passerat och som sakta faller i glömska. Kanske de unga också fick en bekräftelse på de gamlas berättelser om hur tungt det måste ha varit att lämna bygden just vid denna underbara tid på sommaren.

Lite om vårt konserveringsarbete på Lilla Rågö kapelltorn

Konserveringsprojektet upprättades av arkitekten Juhan Kilomets, firman Rändmeister OÜ i Tallinn och konserveringen av tornet utfördes av firman OÜ Padise Grupp Padise. Vår projektledare har varit en av Estlands främsta specialister på byggnadsvård Lea Stroh, firman Stroh Konsult i Tartu. Vi är ett stort tack skyldiga Rågöättlingarna Hans Mihlberg som återskapade tornkorset, samt tillverkat en upphängningsanordning till tornklockan som är en gammal vällingklocka från ett vallonbruk i Uppland, samt försett den med texten Lilla Rågö. Anders Mattsson och Karl Karlsson för sin medverkan till en uppskattad minnestavla samt Fred Söderberg och alla andra som på plats har gjort en helhjärtad insats, däribland också de som har medverkat från firman Liivatee Talu OÜ Harjumaa med dess chef Ilmar Heinleth i spetsen. Firman har tillverkat kyrkbänkarna, flaggstängerna och återställt den gamla portalen i kyrkmuren, röjt kyrkogården

Som avslutning bjöds på folkmusik och folkdans. En färgstark upplevelse. Foto: Jaak Sarv.

från allt sly samt forslat fram stora stenar som nu markerar den forna stenvallen kring kapellet. Man har också medverkat med transporter till sjöss och land och serverat en utmärkt Rågö köttsoffa till invigningen.

Från en mycket trevande start av projektet har vi nu lyckats samla ihop ett professionellt team med korta kontaktvägar som har vunnit våra sponserers förtroende. Det känns oerhört glädjande att fått vara med och medverka till att sprida vår svenska historia på plats – kunskapen om Rågöbornas existens är dålig på grund av att vår historia har förtigits men intresset är mycket stort inte minst på grund av den ökande turismen som vill få svar på sina frågor och som har fått ett mål att besöka på ön.

Man kan tycka och undra över varför

man satsar så mycket på en gammal kyrkruin när kyrkor förfaller och rivs i Sverige? – Svaret är enkelt i detta fall. Historien kräver att vi reser ett minne. Vi som har våra rötter där vet att det är våra förfäders förtjänst att vi överlevt på grund av deras urgamla tro på Sverige. Det svenska Kungahuset har alltid sträckt ut en hjälpsam hand och som Estlands ärkebiskop Kuno Pajula uttryckte det: ”Det är många i Estland som önskar att det funnits ett kungahus här i likhet med Sveriges.”

STORT TACK ALLA NI SOM DELTAGIT OCH SPRITT SÅ MYCKET GLÄDJE OCH VÄRME OCH FÖR ATT NI VAR MED OCH GJORDE ALLT DETTA MÖJLIGT.

*Einar Millberg
Rågökapellens Minnesfond
ainar@telia.com*

Dansuppvisning av ett estniskt folkdanslag under ledning av Nils Sjölund och Gun Pella från Rågöarna som hade övat dem i Rågö danser. Foto: Lea Stroh.

Svensklärarkonferens i Tallinn, Estland

Sverigekontakts/Svenska institutets årliga Baltikumkonferens är i år förlagd till Tallinn den 8–10 oktober. Är du svensklärare och verksam i Estland, Lettland eller Litauen så anmäl dig till liina.kumnik@foreign.ministry.se. Program finner du på vår hemsida under ”Aktuellt”.

Absolut svensk

Författaren Joakim Langer kan ta med läsaren på oväntade resor i tid och rum. I tidskriften Sverigekontakt har vi tidigare uppmärksammat två av hans böcker. *Kung Kalle av Kurrekurreduktion* kom 2003 och handlade om en svensk sjöman som blev hövding i Söderhavet (och förebild till Efraim Långstrump, Pippis pappa). Följande år kom Langers bok om *Robinsonön*, där vi inte bara fick lära oss om bakgrunden till Robinson Crusoe, utan även om den oväntade svenska anknytningen till ön. Nu är det dags igen för en svensk infallsvinkel i världshistorien.

Constantin Karadja var en rumänsk diplomat med svensk härstamning, som i nazisttidens Berlin lyckades rädda 51.000 judar undan Förintelsen. För detta belönades han postumt 2005 med *Righteous among the Nations*-priset, en israelisk utmärkelse till icke-judar, som under nazisttiden riskerade livet för att rädda judar undan förintelsen. Raoul Wallenberg hade tilldelats denna utmärkelse 1963.

Brännvinskungen

Langers medförfattare, Pelle Berglund, har bidragit bl.a. med sin kunskap om L.O. Smith, mannen som introducerade begreppet ”Absolut rent brännvin” och som idag med sin porträttmedaljong pryder den karaktäristiska flaskan på den svenska exportframgången *Absolut Vodka*. Han kallades allmänt för Brännvinskungen och hans dotter Mary har en av huvudrollerna i vår bok. Hon uppvaktades i Stockholms societeten av den turkiske ambassadören, prins Jean Karadja, och bröllopet stod 1887. Bruden var då nitton år och prinsen var 52. Paret flyttade snart till Holland och där föddes i Haag sonen Constantin år 1889.

Jean Karadja dog redan fem år senare och Mary kom att som änka att leva ett rörligt internationellt liv. Detta ledde till att sonen Constantin fick en varierad språklig erfarenhet men också en ungdomlig osäkerhet. Under familjens period i Stockholm gick han på Beskowska skolan på Engelbrektskatan. Den högre utbildningen skedde dock i England, där han så småningom studerade juridik och 1922 blev han där *Barrister at law*. Emellertid hade han gift sig i Rumänien 1916 och detta kom att bli hans nya hemland; han kom att som diplomat göra landet stora tjänster.

Under två år från 1928 bodde Constantin med sin familj på Strandvägen i Stockholm, då han tjänstgjorde vid Rumäniens legation i Sverige. Hans förmåga att tala och skriva svenska kom alltså väl till pass.

Barrister at law, Constantin Karadja.

Insatsen i Berlin

Från 1931 arbetade Constantin Karadja som rumänsk generalkonsul i Berlin. Han upplevde Hitlers maktövertagande och såg med oro och bestörtning hur de mänskliga rättigheterna åsidosattes, särskilt när det gällde behandlingen av judarna. Hans juridiska kunskaper var honom till stor hjälp i kampen mot den nazistiska diktaturen och den tyska byråkratin. Men det krävdes framför allt ett stort personligt mod för att trotsa terrorn. Han lyckades hävda de rumänska judarnas rätt att lämna Tyskland och pass och visum utfärdades också för judar med andra medborgarskap. På krigsutbrottet och Hitlers inledande framgångar följde att Constantins arbetsfält utvidgades till att omfatta hjälp till förtryckta i Polen och Frankrike.

Genom ödets ironi kom sonens och moderns vägar genom livet att divergera fullständigt. Mary utvecklades till spiri-

Prins Karadja nygift med Mary Smith.

tist och kommunicerade med andeväsen. Politiskt blev hon nazist och brevväxlade med Hitler.

Regimen i Rumänien var allierad med Hitler och Constantin Karadjas orädda hävdande av de mänskliga rättigheterna ledde till att han hemkallades 1941. Han försökte att påverka landets politiska ledning, men motarbetades och hade snart spelat ut sin roll. Också för den efterföljande kommunistdiktaturen var en diplomat till hinder om han hävdade vedertagna rättsprinciper. Familjen Karadja trakasserades på olika sätt och deras ekonomiska och politiska situation blev ohållbar. Constantin ansökte förgäves om tillstånd att få utvandera till Sverige. Pressen på honom blev mycket stor och han avled i ett slaganfall julen 1950, endast några dagar innan den hemliga statspolisens Securitate kom för att hämta honom.

Intressant parallell

En fråga som ställs i Langer-Berglunds bok är varför Constantin Karadja är helt okänd i Sverige. Raoul Wallenberg är ju väl känd och arbetade på samma orädda sätt för att som diplomat rädda judarna i Budapest. Det märkliga är att Raoul och Constantin har en oväntad beröringspunkt; de båda är nästan släkt.

Prins Jean Karadja var en vidlyftig herre, som bl.a. hade en oäkta dotter i Sverige, fyra år äldre än halvbrodern Constantin. Denna dotter kom att adopteras av Knut och Alice Wallenberg. Constantin hade kontakt med sin halvsyster Nannie och kanske hjälpte hon till när han i sin ungdom blev anställd i Sverige 1914–1915 på Stockholms Enskilda Bank, där Knut Wallenberg var chef. En fråga som inte kan besvaras är om Raoul och Constantin någonsin träffades.

Familjehistorien är snårig, trådar löper samman och andra spår försvinner in i tystnaden. Den gripbara verkligheten är tillräckligt svår och det verkar därför lite onödigt att också försöka förknippa familjen Karadja med Dracula, eller snarare förebilden till denna litterära figur, Vlad Tepes, en medeltida furste av Valakiet i Rumänien. Detta är väl snarast ett utslag av Joakim Langers pojkkaktiga entusiasm, som också påverkar hans framställning med en påträngande hurtighet. Men står man ut med den får man följa med på en spännande upptäcktsfärd genom historien.

Göteborg i augusti 2010

Lennart Limberg

lennart.limberg@sverigekontakt.se

Joakim Langer och Pelle Berglund: Constantin Karadja. Bara ett liv till. Publicerad 2009 på Sivart Förlag.

Samtal med flerspråkiga familjer

Ibland tenderar vi att tro att när man väl har lärt sig ett språk så har man kvar det, även om man inte använder sig av det. Det stämmer tyvärr inte i praktiken. Språk är inte statiska, språk förändrar sig hela tiden, både en individs eget språk och ett samhälles språk. Det individuella språkbrukets förändringar kan vara lättare att följa, medan samhällets språkutveckling sker lite långsammare. I denna artikel om Samtal med flerspråkiga familjer så tittar vi lite mer på barns språkutveckling.

När man lever i en flerspråkig vardag kan man uppleva att förändringarna sker väldigt fort. Man känner själv hur det automatiserande tänkandet (flytet) på ett språk saktas ned om man inte använder sig av ett språk på ett tag. Idag med globaliseringen och Internet är det lättare att hålla igång ett språk än tidigare, men visst var vi väl många som skrattade åt Dolph Lundgrens svengelska på 80-talet?

Själv upplevde jag att de svenska orden inte alltid var de första som poppade upp i huvudet efter flera års Spanienboende och det ännu inte fanns enkel tillgång till Internet. Det kunde gå lång tid mellan de svenska samtalen, speciellt om man inte hade telefon hemma.

Även under intensiva inlärningsperioder, som när jag flyttade hit till Tyskland, så känner man att ens tidigare språk skuffas undan när det nya språket vill ta plats.

I flerspråkiga barns språk märker man utvecklingen väldigt intensivt. Framförallt ordförrådet får en ordentlig skjuts framåt när barnet är i ett annat land.

I första artikeln som jag skrev i slutet av förra året, så berättade jag om min son Eriks hantering av de tre språk som vi har i vår dagliga vardag. Faktum är att jag inte riktigt hade upplevt några svårigheter med flerspråkigheten fram till dess. Visst blandade han in en del tyska ord både i svenskan och i spanskan, men han pladdrade glatt på.

För några månader senare så hände något som man egentligen borde ha kunnat förutse. Jag började så smått att korrigera Erik när alltför många tyska ord smög sig in i svenskan, inte som tidigare, genom att upprepa meningen på ett korrekt sätt, utan genom att säga ”så heter det på svenska”, efter att ha läst en bok om flerspråkighet (Growing up with Three Languages av Xiao-lei Wang) om den senaste forskningen. Detta ledde till en del frustration från Eriks sida, han förstod inte riktigt varför. Dessutom frågade han mig ”Mamma, varför måste vi prata svenska, du förstår ju tyska?” Och

Svenska skolan i Stuttgart på besök hos Barnklubben i Mainau.

det har han ju rätt i. Och här får man nog arbeta lite med de flesta flerspråkiga barn. Naturligtvis är det lättare att prata på majoritetsspråket, det gör ju de flesta andra. Det kan vara svårt för en fyraåring att inse den framtida nyttan av att kunna flera språk. Då får man försöka motivera på ett annat plan. ”Om du inte pratar svenska kan du ju inte prata med morfar och om du inte pratar spanska kan du inte prata med farmor och farfar”. ”Om du inte förstod svenska skulle du inte kunna se/läsa Bamse” och så vidare.

Erik är en klok liten pojke (säger den stolta modern) och han verkade förstå. Dessutom så var vi på semester i Sverige några veckor senare och då såg han ju hur bra det var att kunna prata svenska när man ville leka med de andra barnen. Ordförrådet utökades avsevärt bara på några dagar. Dessutom berättade t.ex. min kusin att när han pratade med henne, utan att jag var med, så blandade han in färre tyska ord, eftersom han visste att hon inte förstod dem.

Ingrids (2 år) språkutveckling har även den varit väldigt intensiv. Hon hade sin ordspurt när vi var i Spanien över jul, vilket resulterade i väldigt många nya spanska ord. Även hennes svenska ordförråd utökades så klart när vi var i Sverige. Annars så märker man i hennes språk tydligt att vi numera umgås väldigt mycket med tyskar. Hennes klart dominerande språk är tyska. Det blir ofta så med andra barnet i en familj, det har kontakt med det första barnets kompisar och

de leker på majoritetsspråket. Hon förstår dock allt både på svenska och spanska, mer än vad man kunde tro. En dag så pratade vi med barnens faster via Skype och fastern undrade om Ingrid egentligen förstod henne, Ingrid pratade ju nästan ingen spanska. När Ingrid hörde detta brast hon genast ut i gråt ...

Min man och jag gör vårt bästa för att stimulera våra barn på de respektive språken. Det blir ofta så att man kommer in i en vardagslunk ”Kom så ska vi äta”, ”Nu ska vi klä på oss”, men då får ju barnen ingen ny input på minoritetsspråken, därför är det viktigt att man leker olika lekar med barnen och läser olika böcker på ett stimulerande sätt – man kan göra interaktiva hänvisningar till vad som händer i boken till barnets egen verklighet (”Oj, titta, det barnet delade med sin syster, precis som du brukar göra med Ingrid”).

Man får även försöka be barnet berätta vad det har gjort på dagis/i skolan och göra samma aktiviteter på minoritetsspråket. Där får man vara lite påstridig eftersom man oftast får ett enstavigt svar som ”Bra”. Just det egna berättande är vidareutvecklande eftersom barnet måste finna orden även på det andra språket, vilket kan vara lättare sagt än gjort. Där får man som förälder hjälpa till och flika in med de ord som fattas.

I den första artikeln som jag skrev berättade jag ju att ett bra sätt att hålla uppe språket är att se om det finns/om man kan bilda en förälder-/barngrupp. Vi del-

tar i två grupper. En på norra sidan om Bodensjön, där vi inte har något officiellt namn, och en på södra sidan om Bodensjön, Svenska Barnklubben (www.barnklubben.de).

Träffarna på vardera sida sker en gång i månaden. På norra sidan får vi vara i en lokal som en hjälporganisation (Stiftung Liebenau) har, där det finns kök och leksaker och på södra sidan får vi vara på ön Mainaus förskola. Grevinnan Bernadotte är även hon med i gruppen med sina två barn och därigenom uppstod denna förträffliga möjlighet.

Dessa träffar är av stor vikt för barnens språkutveckling eftersom vi enbart pratar svenska. Vi brukar även ha en aktivitet som vi genomför tillsammans och vi sjunger svenska barnsånger. En favorit är "Björnen sover" eftersom barnen tycker att det är roligt att fånga föräldrarna. Att sedan vi föräldrar tycker att det är trevligt att träffas och prata om olika gemensamma spörsmål som man kan ha som utlandsförälder gör ju inte saken sämre.

Flera barn börjar nu komma i skolåldern och vi kommer till hösten att försöka fokusera mer på läs- och skrivinläring. Vi funderar även på att starta en svensk skola för kompletterande svenskundervisning. (Där får vi se hur mycket tid och kraft vi föräldrar har.) Till det fick vi goda idéer i april när Svenska Skolan från Stuttgart (www.skolan-i-stuttgart.de/) kom på besök. De gjorde studiebesök till en naturstig som de har byggt upp i pedagogiskt syfte på Mainau och det kombinerade vi med en gemensam picknick på förskolans lekplats. Det var helt enkelt härligt att se hur barnen sprang omkring (se bilder).

Som flerspråkig förälder hade man gärna önskat sig ett "facit" för hur man ska bete sig för att barnen ska ha en lätt väg i sin språkinläring, men som vid alla stora frågor finns det tyvärr inget enkelt svar. Det finns så många faktorer som är inblandade (familjesituationen, ens eget förhållande till språket, barnets motivation och språkbegåvning, ...) så det är omöjligt att ange något som skulle fungera för alla barn. Det finns dock en del saker som man kan tänka på som den schweiziske professorn Grosjean skriver om i sin senaste bok Bilingualism: Life and Reality (utdrag www.multilingual-living.com/2010/07/05/ask-francois-grosjean-what-are-the-golden-rules-that-bilingual-families-should-follow/)

1. Kom ihåg att motivationen utgör en stor del av förklaringarna till framgång vid språkinläring. Om barnet inte ser någon användning för språket, kommer det inte att vilja lägga ned någon tid på det.

2. Försök arrangera situationer där barnet endast kan använda ett av språken, helst då minoritetsspråket eftersom majoritetsspråket får mycket tid i alla fall.

3. Kom ihåg att det ska vara kul att lära sig språket, inte ett ont måste.

I min artikel i nummer 4, 2009 angav jag ett par praktiska råd, för den som vill ha liten repetition så kan man förutom att läsa den artikeln även läsa många bra råd på hemsidan: www.multilingualliving.com, t.ex. www.multilingualliving.com/2010/07/13/parents-partnering-with-teachers-to-bring-up-multilingual-children/2/

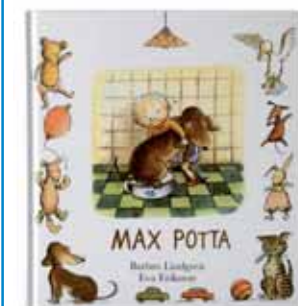
Några språkstimulerande spel i vår familj just nu: jag fick ett tips av Gunilla på Svenska skolan i Stuttgart om att spela Silbenrallye (Haba) med barnen, vilket verkligen är ett bra spel för språkstimulering, som man kan spela på vilket språk som helst, eftersom man arbetar med bilder. Just nu spelar vi även bokstavsspelet från Fem myror är fler än fyra elefanter, vilket fungerar väldigt bra för Erik som snart ska bli 5 år. Även Ingrid försöker hänga med, hon tycker att figurerna är roliga. Sådana här spel kanske inte används speciellt mycket i enspråkiga familjer, men i vår flerspråkiga familj är de verkligen av stor vikt. Barnen lär sig omedvetet medan vi spelar ett spel. Så i stället för att endast spela ett spel som går ut på att slå med en tärning och se vem som kommer i mål först, försök spela ett språkutvecklande spel. Sedan finns det många bra lekar som man kan sedan sin egen barndom och där man inte behöver någon rekvisita: Tigerjakten t.ex. olika ramsor (gärna med rörelser till) eller rim för att öka den språkliga medvetenheten. Där kan jag rekommendera böckerna Språklust (1 och 2) av Carin Rydja (Bonniers) för barn i förskole- och förskoleklassåldern för den som inte kan alla ramsor och rim utantill själv.

Det vi alla kan göra som föräldrar, oberoende av förutsättningarna, är att vara närvarande och stödjande föräldrar. Det kan kännas som att vardagen snurrar snabbare och snabbare, men man får ta sig tid till att verkligen lyssna på och samtala med barnen, man märker där snabbt förbättringar i barnets språk. Och barns språkinläring är ju så fascinerande, flerspråkiga barns språkinläring flera gånger om.

Det var allt för den här gången. Hör gärna av er med era egna erfarenheter!

Monica Bravo Granström
mogranstrom@yahoo.es

allt från osthyvlar till
Pippi Långstrump

www.scandinavianstuff.com

Svensklärarkonferens – Strasbourg 2–3 juni 2010

När deltagarna anländer kl.14 till Universitetet i Strasbourg blir alla väl mottagna med kaffe av Karin Ridell och Thomas Mohnke innan svensklärarkonferensen inleds med en presentation på franska av Anna Svenbro som har hand om den nordiska delen på Bibliothèque Nationale.

Den skandinaviska sektionen på Bibliothèque Nationale vars syfte är att förvärva skandinavisk litteratur är den näst största efter « Bibliothèque Nordique » (5, rue Valette, Paris Vème). I år är budgeten betydande, totalt 21.500 euro.

Mellan 2007 och den 30 juni 2009 var det ett uppehåll med inköpen, cirka 3 års avbrott på grund av att den ansvarige personen hade lämnat sin plats för att överta intendentplatsen på « Bibliothèque Nordique ». Vi får även veta att Svenska Akademien skickar litterära verk, vilket är en viktig fördelning för att hålla sig underrättade om unga författare. I höst kommer en skandinavisk deckarfestival att äga rum, « Ça glace le sang », författarna Mai Sjöwall och Håkan Nesser är inbjudna.

Kl 14.45–16.00 presenteras olika institutioner samt forskare, lärare och lektorer, alla har 15 minuter per institution för att presentera sig. Institutionerna är Bordeaux, Caen (Annelie Jarleman och Karin Wislander), Lille (Birgitta Cremnitzer och Antoine Guemy), Paris (Sylvain Briens och lektor Cecilia Carlander Sorbonne), Rennes (Jonas Lövröm), Strasbourg (Thomas Mohnke och Karin Ridell), Lycée Buffon Gabrielle Rozsaffy och Svenska Institutet i Paris (Britt-Marie Toussaint och Anna Brocca).

Nästa dag klockan 08.50 möte på Bibliothèque Nationale, biblioteksvisning,

med Aude Therstappen, följt av presentation av skandinaviska bokskatter (Olof Rudbeck, Ole Worm, Olaus Magnus från 1549 « de Gentibus septentrionalibus historia », Johannes Schefferus « Lapponia, id est Regionis Lapponum et Gentis Nova et Verissima Descriptio » från 1673). Sedan avslutas lektorsmötet med förslag till diskussion, två grupper är uppdelade:

1 – Praktiskt utbyte: praktiska problem i undervisningsituationen och förslag till lösningar.

2 – Svenskan vid universitetet: hur kan vi förbättra situationen?

Det är alltid lärorikt och stimulerande att träffa andra lärare och utbyta erfaren-

heter och tips gällande undervisningen och detta lektorsmötet var mycket givande och intressant. Man lär känna nya lektorer samt institutioner och forskare, vilket också gör att man känner sig mindre isolerad som svensklärare i Frankrike. Jag kom också fram till att elever som skriver in sig på Lycée Buffon och som sedan tentar i svenska till den franska studentexamen, många, hälften, antingen fortsätter att studera svenska på universitetet, (Sorbonne) eller fortsätter vidare att studera i Sverige.

*Gabrielle Rozsaffy
r.gaby@wanadoo.fr*

Eviga minnen från Svenska Skolans skolresa från Kassel till Köpenhamn-Malmö i juni 2010

I och med att man gör en skolresa strax innan sommarlovet börjar, hinner man inte bearbeta och diskutera igenom det upplevda förrän en längre tid har gått (och den för ju med sig ytterligare nya intryck)! Men de oförglömliga upplevelserna från resan består för evigt.

Om det eviga lär Tegner ha sagt ”Det sanna är evigt. Det rätta är evigt. Det sköna är evigt”. Visserligen har vi i skolan talat om Tegnér, i samband med pingsten; ”Hänryckningens tid”, men vi kanske hellre skall gå till H.C.Andersens ord ”Jeg elsker Dig i tid och Evighed”, för just honom konfronterades vi ofta,

ofta med under vår Köpenhamns- och Malmöresa med Svenska Skolan i juni nu i år. Menade han Köpenhamn? Eller vår svenska Jenny Lind? Rebecca skall svara på den frågan när hon redovisar sitt arbete under hösten.

Vi kommer i alla fall evigt att minnas resan till Köpenhamn och till Malmö, men vi minns helt klart olika saker. I vilket fall som helst kommer vår skoljacka för resan, designade av eleverna själva, påminna oss om den!

Vi åkte i H.C.Andersens Eventyrland när vi var på Tivoli och försökte känna igen så många sagor som möjligt som vi

hört av honom. Uppe i slängungan på 130 m höjd sjöng Antonia och jag ”Du gamla, Du fria” Vi hade ju blick över Sundet, över Hven och Malmö, men vi gjorde det, för det hade hon lovat Julia. Julia väntade på oss nedanför, men tonerna hade förklingat innan de nått ner till henne. Men det kändes rätt att sjunga ut sin längtan till landet på andra sidan sundet. Dit kunde vi ta oss tack vare Riksföreningen Sverigekontakts bidrag. Vi kunde besöka Malmö, efter tågtur över Öresundsbron, och också bada i Malmöns nya stadsområde i västra hamnen (Bomässan 2001). Där lade Pia, näs-

tan färdig studentska, av alla sorger och all press som den tyska skolan ålagt henne med "Abi-stress". I Öresundsöljan kände hon att allt betungande gled av henne. Men tillbaka till slängungan på Tivoli. När Elisabeth satt däruppe såg hon en stor folkmängd framför Tivolis stora scen. Och vem sjöng, om inte hennes favoritsångare Jamie Cullum! Snabbt ner, dock ej i fritt fall, och dit! Så kommer man oförhoppandes till oväntade upplevelser under en skolresa. Också i Malmö blev vi (även om det var stängt) insläppta på en konstutställning vi läst om tidigare på nätet. Det var Formargruppen i Malmö som ställde ut "Drottningholm Ockelbo", med anledning av föreningen mellan dessa båda! Vi köpte en bricka med små hantlar blandade med prinsesskronor, för att ha när vi skulle fira Bröllopet den 19 juni, tillsammans framför TV:n i Kassel.

Besöket på Malmöhus museum var viktigt, för där var svensk-danska historien åskådligt representerad. Och, vem hängde avbildad i slottssalen? Vår hes-

Svenska skolan i Kassel framför Malmöhus museum.

På jakt efter den lilla sjöjungfrun i Köpenhamn.

siske lantgreve och sedermera Sveriges Konung Fredrik I. Alla hade letat efter honom men Julia hittade honom först och berättade om hur och var och när han blev kung av Sverige.

De tre äldre eleverna som var med på resan, Jonathan, Elisabeth och Pia, har en egen berättelse att berätta, för de fick uppleva en festival och Köpenhamns nationaldag eftersom de var ute sena kvällar och umgicks med befolkningen på ett annat vis än de tre yngre eleverna, Antonia, Julia och Rebecca.

I närheten av Experimentarium i Köpenhamn, ett otroligt givande ställe för oss alla, (Rebeccas favoritställe) skulle "den lille havsfruen" ha suttit, men hon var i Shanghai på Expo! Vi vandrade längs kusten men hamnade inte vid hennes sten utan i en lyxförort med super-

yachter och Maseratis, ja Jonathan vet bättre vilka märken där var, och vi nöjde oss med den upplevelsen istället.

På skolavslutningen i Kassel sjöng vi om ön Hven i Gabriel Jönssons "Flicka från Backafall", På hans gravsten står det "Självs sjöng jag blott en liten stund, sjung för mig evigt, Öresund".

Vilket evigt bestående har vi av resan? Först till hösten när vi träffas igen, skall de tre små, de tre stora och vi två vuxna, Marion Gerstung Vindelstam och jag, svara på det!

Vad vi i alla fall kommer att vara evigt tacksamma för, är Sverigekontakts generösa bidrag och Svenska Skolans skolreslant till vår resa! Tack!

*Margareta Malmgren Köller
mineta@spray.se*

Tankar och funderingar kring SUF:s sommarkonferens, augusti 2010

Den sedvanliga augustikonferensen hölls som vanligt i Immanuelskyrkans lokaler i centrala Stockholm. Årets konferens hade tydligt fokus på alla de nya reformer som är på gång inom skolsektorn.

Årsmöte hölls för SUF och där valdes Per-Olov Ottosson till ny ordförande. Vår förra ordförande, Margareta Herstad Holmqvist, har gått bort under året.

Till hennes minne hölls tal som berörde under middagen på Clarion hotel på

kvällen.

SUF är en intresseorganisation för föräldraföreningar eller andra huvudmän, som anordnar svensk, statsunderstödd, undervisning utomlands för närmare 6000 elever.

I år firar föreningen 35-årsjubileum och den har under alla dessa år betytt mycket för alla svenska barn och ungdomar utomlands.

I januari 2009 gav regeringen Skolver-

ket i uppdrag att utarbeta förslag till nya kursplaner för samtliga skolformer inom den obligatoriska skolan. Skolverket redovisade regeringsuppdraget den 30 mars 2010 och nu delgavs vi alla detaljer kring detta.

Skolverkets reformer för de olika stadierna kan man lättast se på deras hemsida www.skolverket.se under rubriken "aktuella reformer". Det blir enligt Helen Ängmo, överdirektör på skolverket; "en

generös utbildning, ett väl utbyggt system från småbarn till högskola. Ett sammanhållet system, där eleven ska bli bra på läsning och i engelska, bra på samarbete och på problemlösning. Förutom att eleven naturligtvis ska trivas i skolan och lära demokratiska värden, skall fokus sättas på kunskap och tydliga kurs- och ämnesplaner ska kunna möjliggöra detta.”

Det talades om ”two stars and a wish” vilket står för stjärna i kanten men med önskan! Det blir den nya tidens melodi!

Betyg: A, B, C, D, E är godkändnivåer medan ett F innebär att man inte uppnått målen.

Vi 116 deltagare från 31 länder, från världens alla hörn, från Maputo till Marbella, från Moskva till Managua, från Skolverket och SUF och Sofia distansskolan i Stockholm, kunde under dagarna två höra överdirektör Helen Ångmo, Ulf Grufman från SUF och Per-Olov Ottosson och deras medarbetare Peter Fagerlund, Ulrika Lundqvist och Peter

Anngret von Lochow, Düsseldorf, Tyskland och Lena Pfeiffer-Lundqvist, Basel, Schweiz, vid middagen på Clarion Hotel.

Bohman m.fl., delge oss sina planer för den framtida skolan. Intressant och givande! Tänkvärd inspiration av Tor och David med fantastisk musik och fina reflektioner förgyllde förmiddagen. Olika seminarier gav djupare insikt inom olika områden. För oss inom kompletterande undervisningen saknades emellertid något att välja på, men det gav oss möjlig-

het att utbyta erfarenhet med andra deltagare, vilket ju också är roligt!

Läromedelsutställningen kunde besökas igen, vilket var bra! Stämningen vid middagen var varm och maten mycket god på Clarion Hotel. Ulf Grufman bjöd till bords på trevligt vis och Per-Olov Ottosson, vår nye ordförande och Gunhild Ljung, tidigare SUF-ordförande höll tal.

Alla som deltagit i sommarkonferensen 2010 känner sig säkerligen, som jag, upplyft av all information, allt stöd vi får för vår skolverksamhet och för att vi kan träffa kolleger under dessa intressanta former i Stockholm. Tack till alla initiativtagare! Vi har återigen lärt oss en hel del. På ren svenska kan vi väl säga att det stämmer: ”Man lär så länge man lever” eller som i Niels Grubbs travesti ”Man lär så länge man har elever”!

Margareta Malmgren Köller
mineta@spray.se

Översättare i Tallinn

På Ockupationsmuseet i Tallinn finns en båt som visar hur bräckliga farkosterna kunde vara, med vilka man tog sig till Sverige under andra världskriget. I en liknande båt kom Enel Melberg med sin familj över Östersjön. Enel är författare och översättare. Hon har varit handledare för den estniska gruppen på Södertörns Litterära Översättarseminarium. Och just den här båten har tillhört en av kursdeltagarnas familjer. Under efterkrigstiden låg den ute på Djurö utanför Stockholm innan den hamnade på museet i Tallinn. De fem estniska deltagarna har alla sin egen historia att berätta.

Vi fick också höra om bröderna som var nära att hamna på var sin sida i kriget, den ene på tyskarnas, den andre på Sovjetunionens sida. Ja, hela 1900-talets historia med krig och flykt finns representerad i den estniska gruppens familjebakgrund. Kontakterna med föräldrarnas hemland är täta. En del har numera en andra lägenhet i Tallinn.

Efter två år på Södertörns Litterära Översättarseminarium var det alltså dags för de estniska deltagarna att ta farväl. Därför förlades vårens sista seminariehelg till Tallinn, där vi förutom vårt eget grupparbete fick tillfälle att lyssna till estniska författare och översättare. Helgen inleddes med en guidad vandring genom staden.

Vår guide, Kristel Kääramees, talar en fantastisk svenska som hon lärt sig på Nuckö. Just nu vikarierar hon som

svensklärare på Gustav Adolf-Gymnasiet, en institution som Riksföreningen är väl förtrogen med.

En språkfilosofisk föreläsning av Jaan Kaplinski ingick också i vårt program.

Jaan Kaplinski tillhör de internationellt mest kända estniska författarna idag. Han har blivit översatt till ett flertal språk och har själv skrivit i många utländska tidningar (bl.a. i DN på 90-talet). Han var först mest känd som poet, men har också givit ut flera essäsamlingar: *På gränsen som inte finns*, (på svenska 1991), och *Titanic och isen*, (på svenska 1997). Nya genrer är de två kortromanerna *Ögat/Hector*, 2003, och den självbiografiska romanen *Samma flod*, (på svenska 2009), där vi lär känna en ung man i 60-talets Tartu som söker kunskap och kärlek och i sitt sökande träffar på en guru som ska ge svar på hans frågor. Nämnade titlar av Kaplinski har översatts till svenska av Enel Melberg.

Som språkman har Kaplinski studerat grammatiken inom ett flertal språk. Med ordbokens hjälp kan han läsa ett dussintal, och han har översatt bland annat från grekiska, latin, kinesiska och svenska (t. ex. Tomas Tranströmer).

Vi lär oss språket via kulturen. Enligt Jaan Kaplinski har de olika språken olika mentalitet. Språken utvecklar olika filosofier. Som översättare bör man därför också se till ett språks mentalitet. De flesta européer är förankrade i en västerländsk tradition som går tillbaka på Aris-

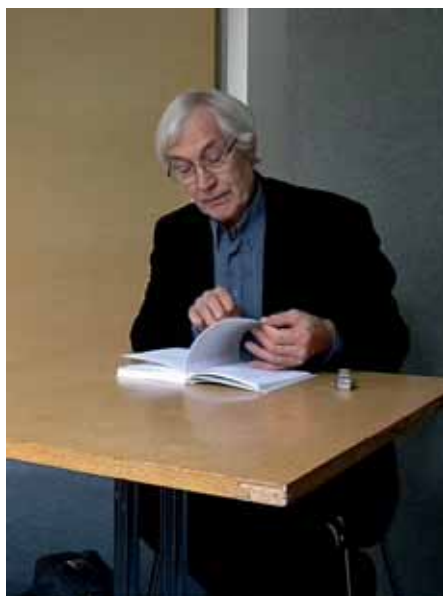
T.v. Anu Saluäär, översättare och t.h. Enel Melberg, handläggare för den estniska gruppen.

toteles. De finno-ugriska språken skiljer sig från de indoeuropeiska, också i sättet att tänka. Innan Finland, Estland och Ungern blev medlemmar i EU fanns det bara indoeuropeiska språk i den europeiska gemenskapen. Med Estlands inträde i EU väcktes intresset för det speciellt estniska i språket i förhållande till andra språk. Estniskan, liksom finskan, är enligt Jaan Kaplinski rik på onomatopoeiska och idiofoniska ord. Så även japanskan.

Anu Saluäär, estnisk översättare, som har översatt flera av de stora svenska författarna, Vilhelm Moberg, Torgny Lindgren och Ingmar Bergmans ”Scener ur ett äktenskap”, för att nämna några, ger oss en översikt över Estlands utgivningspolitik under åren efter andra världskri-

get. "Få titlar – stora upplagor." Så kan man sammanfatta utgivningen under Sovjettiden. Det förekom statlig censur, även efter Stalintiden. Rysk litteratur som redan kontrollerats fick komma ut i Estland. Upplagorna kunde uppgå till 50.000 exemplar. "Alla läste samma böcker."

En självständig tidskrift för nyare litteratur, "Looming", fick dock utges utan tillstånd från Moskva. Redaktionen bestod av "nyfikna eldsjälur" och varje nummer kom ut i 20.000 exemplar. 1957 utgavs det första häftet av "Loomingu Raamatukogu" en serie där utländsk litteratur presenterades. Häftena utkom 52 gånger om året i en upplaga mellan tio- och femtontusen. Tack vare statligt kulturstöd finns utgivningen kvar än idag, även om upplagan är betydligt mindre, 1.500 exemplar. Texter från omkring femtio språk från mer än sjuttio länder har under årens lopp översatts och pre-

Författare Jaan Kaplinski under föreläsningen.

senterats för en estnisk läsekrets.

På de senaste tjugo åren har man översatt lika mycket svensk litteratur till estniska som tidigare gjorts under 100 år, säger Anu Saluäär, som befinner sig i slutspurten med översättningen av Bengt Jangfeldts stora bok om den ryske poeten Majakovskij.

Efter två år av intensivt, praktiskt arbete inom Litterära översättarseminariet på Södertörns högskola är nu en grupp på fem översättare från estniska språket redo att ytterligare berika den svenska utgivningen med fler författarskap från Estland.

Aimée Delblanc
Projektledare

Litterära Översättarseminariet
Södertörns högskola
aimeedia@comhem.se

Midsommarhälsningar från Vitebsk i Vitryssland

Jag fick ett mycket trevligt e-mail från Tatsiana Sinitsa, svensklärare i Vitebsk med undervisning på högstadie- och gymnasieskolan No 22 i Vitebsk. Hon önska-

de oss en trevlig sommar.

Tatsiana hade samlat några elever för att fira midsommar i sin fina trädgård.

Hon funderade även på att ordna ett

kräftkalas i slutet av augusti och jag hoppas det blev av.

Tack Tatsiana för fina bilder!

sonia.linusson@sverigekontakt.se

Vi firar midsommar i Vitebsk.

Skandinaviska skolan i Hamburg – en vital hundraåring

Lördagen den 5 juni, strax innan det efterlängttade sommarlovet började, firade den Skandinaviska skolan i Hamburg sin hundraåriga existens. Det skedde med en musikal om skolans historia, som eleverna själva arbetat fram, med god hjälp av Erika Hemptenmacher, f.d. rektor på skolan och musklärarna Ulla Gustafsson och Aino Löwenmark.

Premiären (förhoppningsvis blir det fler föreställningar under hösten) ägde rum i Svenska Gustav Adolfkyrkan, belägen i hamnområdet vid Elbe och från början (kyrkan invigdes 1907) tänkt att

betjäna framförallt sjömännen på de många svenska fartyg som på den tiden anlöpte Hamburg. Men den har också varit – och är fortfarande – en viktig samlingspunkt för alla svenskar, som är bosatta i Hamburg med omnejd eller vistas där under kortare tid, t. ex. som studenter, praktikanter och aupairflickor. Tyvärr är kyrkan nu nedläggningshotad – av ekonomiska skäl.

Svenska skolan bedrev i flera decennier sin undervisning i kyrkans lokaler, och den svenska lärarinnan hade också sin tjänstebostad där. Numera residerar

skolan sedan länge i ett hus på Brahmsallee tillhörigt Svenska Klubben, som är huvudman för skolan. Här har skapats en härligt kreativ miljö, som många skolbarn i Sverige nog kan ha anledning att vara avundsjuka på.

Sedan ett antal år undervisas det också i norska och danska, och Svenska skolan har följdriktigt bytt namn till Skandinaviska skolan. Elevantalet ligger runt 30. Rektor är f.n. en norska, Solfrid Storum.

Musikalens titel "Den goda ängeln" hänför sig till Ragna Norström, en legendarisk person i den svenska kolonin i

En "vit buss" i aktion. Foto: Felix Kratz.

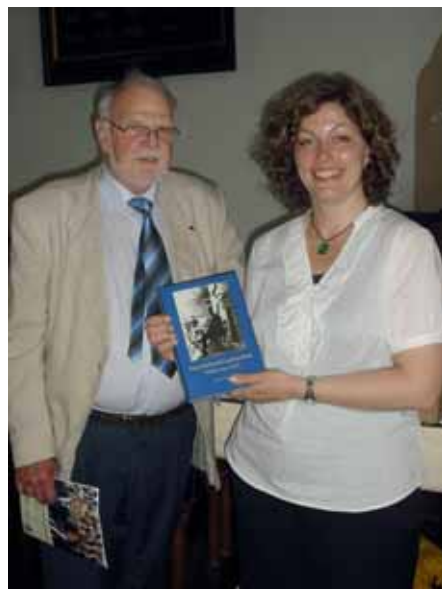
Hamburg. Hon var verksam vid Svenska skolan i hela 35 år, från 1922 till 1957, och lyckades hålla igång undervisningen även under de svåra krigsåren ända fram till mars 1945, då ingenting längre fungerade. Hon ägnade sig istället åt andra viktiga hjälpinsatser, men kunde återuppta undervisningen i januari 1947, då kyrkan hade reparerats efter de svåra skador den fått under kriget.

I musikalen konfronteras vi, tack vare en uppfinningsrik professors tidsmaskin – med "autentiska" scener ur skolans historia. Vi får t. ex. möta Ragna Norström som "sträng men rättvis skolfröken" i början av 1900-talet och beundra hennes

civilkurage när hon resolut kastar ut ett par nazister som stormat in i undervisningslokalen. Vi får veta vad Folke Bernadottes "vita bussar" utträttade och vad "ransoneringskort" är för något. Med andra ord, en lärorik och tankeväckande föreställning, proffsigt framförd och med uppenbar spelglädje.

Som representant för Riksföreningen Sverigekontakt var det mig ett sant nöje att få tacka för den fina föreställningen och gratulera den vitala hundraåringen. Tack vare bl.a. Vilhelm Lundström, Riksföreningen och många generösa givare i den svenska kolonin vågade man starta en "Svensk aftonskola" i Hamburg 1910 och anställa en svensk lärare, "Frk. Tora Sandström från Sundsvall". Vid inskrivningen den 6 september kunde hon hälsa ett trettiotal barn välkomna till det första läsåret.

Från Riksföreningen Sverigekontakt och Svenska Akademien kunde jag också överlämna bokgåvor till skolans bibliotek. Eleverna hade i förväg fått göra en lista med böcker som de önskade sig. När bokpaketen nu var på plats störtade sig barnen över böckerna för att se om den egna "önskeboken" verkligen fanns med. Förtjusta utrop bekräftade att så var fal-

Rektor Solfrid Storum har just tagit emot Riksföreningens jubileumsbok. Foto: Felix Kratz.

let. Sådant spontant intresse för böcker gläder – inte minst i en tid då olyckskorpar förutspår att boken i traditionell skepnad går en oundviklig och snar död till mötes.

Sune Johansson

Bokpaket till Indien

Transition School är en av skolorna i det internationella kollektivet Auroville i södra Indien. Här går barn med många olika nationaliteter i åldrarna 6–15. Undervisningen sker på engelska och alla elever får undervisning i tamil (det lokala språket) och franska. De elever som har något annat modersmål än något av dessa tre kan få lägga viss tid i veckan till undervisning i modersmålet. Ofta är det föräldrar till eleverna som sköter de lektionerna. För Cameron och Amara, båda 10 år är det annorlunda. Deras farmor är svensk och kom till Auroville på 1960-talet. Hon har aldrig talat svenska med sina barn så varken Camerons eller Amaras pappa talar svenska. Trots detta har flickorna sedan flera år tillbaka velat lära sig språket. Farmor Shyama undervisade dem tidigare men sedan jag som är lärare och svensk började arbeta på Transition School blev det naturligt att jag tog över. Dock har jag aldrig tidigare undervisat svenska som främmande språk och fann det vara en stor utmaning. I början gjorde jag en del egna arbetsblad och vi skrev en kort pjäs tillsammans men jag led av att inte ha någon struktur i undervisningen. En dag mötte jag Camerons mamma i simbassängen. "Ni ska få böcker till svenskan" sa hon och berättade hur hon på svenska ambassaden i Delhi kommit i

kontakt med Riksföreningen Sverigekontakt. Vi visste inte riktigt vad vi skulle förvänta oss men så dök denna stora låda upp, fylld med precis det vi behövde: Läroböcker i svenska som främmande språk med tillhörande övningsböcker och kassettband, häften om svensk kultur samt några fina barn- och ungdomsböcker på svenska. Vi är jättetacksamma för detta. Inte bara kan jag se att barnen lär sig nytt, jag kan även se hur mycket de

redan kunde! Nu kan vi följa lärobokens struktur och komplettera med mer kreativa undervisningsformer som drama och sång. Trots att det bara är augusti ska vi börja lära oss svenska julsånger så att mina elever kan få gå sitt livs första luciatåg i december.

Anna Ejdenwik
lärare för skolår 3 i Auroville, Indien
annaejdenwik@hotmail.com

Cameron och Amara läser svenska.

Sommarkurs på Billströmska

Under sommaren har ett 40-tal studenter från 19 länder studerat svenska i tre veckor på Billströmska folkhögskolan på Tjörn. Kursen som går i Sverigekontakts regi har som vanligt fått överväldigande positiva utvärderingar och Billströmska som genomfört kursen har fått beröm av studenterna för i stort sett allt – undervisningen, trivseln, maten, login, organisationen mm. För många studenter i utlandet är det otänkbart att lärare deltar aktivt i olika evenemang och att en lärare jagar studenter i leken "Björnen sover" är, om inte skräckinjagande, så mycket exotiskt. Riksförbundet Sverigekontakt har under decennier samarbetat med Billströmska och förhoppningsvis kommer samarbetet att fortsätta under flera år framöver. Även Svenska institutet har haft en grupp studenter på Billströmska under många år och i sommar var grupperna där samtidigt vilket är till fördel för alla – aktiviteter kan samordnas och antalet spontana möten blir förstås fler och därmed ökar möjligheterna till framtida kontakter. Många studenter skrev om sina erfarenheter och här följer en students berättelse om livet på Billströmska.

(Lars Bergman)

Tre veckor i Sverige

Larysa Popovych.

Den första dagen kände jag mig ganska konstig. Jag har aldrig tänkt att min önskedröm kan slå in. I stort sett har jag inte trott att drömmar slår in. Kanske sedan början av 2008 har jag önskat att besöka Sverige. Men det är svårare för mig att åka utomlands eftersom jag inte bor i EU. Mina möjligheter är ganska inskränkta. Jag behöver göra så mycket för att komma hit. Hitta svenska kronor, besöka ambassaden o.s.v. Jag förberedde mig kanske ett halvt år. Och nu efter tre veckor kan jag fortfarande inte tro att jag är i Sverige. Och att jag kan studera svenska språket här. Jag kan lyssna på

Lektion med Gunilla Forsman.

svenska och lära mig hur man måste prata svenska rätt. Och jag kan säga med säkerhet att nu älskar jag Sverige nästan som mitt hemland.

Sverige liknar paradiset med sin vackra orörda natur och med dörrar som man inte bör stänga. Under hela tiden på Billströmska har jag bara träffat snälla, trevliga och vänliga människor.

Och så mycket intressant har hänt här: lektioner, sånger tillsammans, filmer, böcker på svenska, utflykter, bekantskap med Sveriges kultur och vardagsliv. Och den mycket goda maten som kanske bara finns här på Billströmska! Och allt tack vare perfekt organisation av den här kursen.

Vi kunde känna andan av Sveriges liv och njuta av den. Allsångskväll – när vi alla sjöng tillsammans. Jag har förstätt att det kan förena människor, kan befria själen. Midsommarfest – en av de viktigaste helgerna för svenskarna. Och vi kunde delta i den traditionen också. Vi flätade kransar från olika vackra blom-

mor, dansade omkring majstången och sjöng tillsammans. Och det var verkligen intressant att besöka en vanlig svensk familj. Vi fick se hur ett riktigt svenskt hus ser ut. Och det var så trevligt att prata med vår värdfamilj.

Vi besökte Göteborg och Marstrand också. Det var så intressant och vackert där. Jag tycker mycket om svensk arkitektur, städer och samhällen som lever i harmoni med naturen. Fina hus, hamnar, vita båtar, skärgård och skogen! Det har jag aldrig sett i andra länder. Och när vi vandrade tillsammans i Sundsby säteri var det också mycket spännande. Det finns ingenting bättre än stenar täckta av mossa och stora gröna ormbunkar.

Så jag hade en mycket spännande tid här. Det finns så mycket att berätta för min familj och till mina vänner i Ukraina. Och hemma ska jag studera svenska noga för att återkomma hit nästa sommar.

*Larysa Popovych
veleri@meta.ua*

Gunilla Forsman med kursdeltagarna.

Angående Riksföreningen Sverigekontakts policydokument

Vid årsmötet i maj bestämdes det att det policydokument som utarbetats av AU och redovisats för Överstyrelsen skulle tas in i tidningen under året. Här följer – av utrymmesskäl – ett något förkortat dokument. Vill ni ha tillgång till hela policydokumentet så kontakta Sonia Linusson på kansliet så skickar vi det kompletta med posten.

Policydokument för Riksföreningen Sverigekontakt

Gällande från den 22 maj 2010.

1. Riksföreningen Sverigekontakt och dess lokalföreningar

Riksföreningen Sverigekontakt är juridiskt sett en ideell förening. Det är en paraplyorganisation med underordnade lokalföreningar. Lokalföreningarnas uppgift är bland annat att rekrytera medlemmar till Riksföreningen. De flesta lokalföreningarna återfinns i Sverige, ett par i Finland och Åland. [...]

1.1. Organisation

[...] Organisationsformen ideell förening bör upprätthållas. Ordningen med lokalföreningar underställda Riksföreningen bör bibehållas, och lokalföreningarna bör aktivt stödjas i sitt arbete. Medlemsrekrytering framstår därför som en viktig fråga.

1.2. Anslag

[...] Närmare samarbete mellan Riksföreningen och lokalföreningarna bör övervägas. Externa anslag bör sökas av Riksföreningen för projekt som genomförs av lokalföreningar. Om dessa också uppmuntras till att väcka förslag om sådana projekt kan detta ha en stimulerande inverkan. [...]

2. Finansiering

[...] Föreningen finansieras huvudsakligen med hjälp av tre olika typer av tillgångar: ett årligt statligt anslag, avkastning av eget kapital samt externa medel. Mindre omfattande och mer tillfälliga bidrag ger tidvis en brokigare bild.

2.1. Statsanslag

Föreningen åtnjuter tills vidare ett statsanslag, som förmedlas via Svenska Institutets budget. [...]

Föreningen bör värda sig om att få behålla statsanslaget. Detta innebär inte bara ett ekonomiskt bidrag utan skänker också särskild legitimitet och prestige åt verksamheten. Statsanslaget och det faktum att föreningen står under H.M. Konungens beskydd har som effekt att föreningen framstår mera som en officiell instans än den annars skulle göra. Härigenom underlättas också samarbetet utomlands med exempelvis Sveriges beskickningar. [...]

2.2. Avkastning av eget kapital

Den största delen av föreningens finansiering möjliggörs för närvarande genom avkastningen av eget kapital. [...]

Föreningen förfogar sedan en tid över ett ganska omfattande eget fritt kapital. Varje styrelse ansvarar för sina egna dispositioner, men allmänt bör gälla att den rörelsefrihet och det utrymme för olika viktiga åtgärder som tillgången till ett stort eget fritt kapital skänker skall bibehållas i möjligaste mån. Till föreningens tillgångar räknas också fastigheten på Dicksonsgatan 6 i Göteborg. Avsättningar ur det egna fria kapitalet bör permanent garantera en ansenlig reparationsfond jämte medel till oförutsedda händelser.

2.3. Externa medel

[...] En hel del av föreningens verksamhet lämpar sig för att bedrivas i projektform. [...] En utveckling av detta system är både möjlig och önskvärd. [...] Även lokalföreningarna bör dras in i detta arbete (se ovan punkt 1.2–1.3).

2.4. Övrigt

Stort symbolvärde men ganska begränsad ekonomisk betydelse har medlemsavgifterna. [...]

Kursutbudet bör regelbundet inventeras och omprövas. Möjligheten att ge akademiska språkkurser av olika slag bör övervägas [...] Föreningen förfogar över egen sakkunskap och upprätthåller goda kontakter med universitetsvärlden. I samarbete (och eventuellt samfinansiering) med SI och folkhögskolorna kan föreningen utarbeta kurser på akademisk nivå, gärna med inriktning på speciella kategorier av nämare (t.ex. lärare, översättare, journalister, guider) [...]

3. Tyngdpunkter i verksamheten

[...]

3.1. Svenskundervisning

Med svenskundervisning avses i det här sammanhanget undervisning i svenskt språk, svensk litteratur, historia och kultur i vid mening. I praktiken har svenskundervisning i olika former dominerat åtminstone 2010-talets årsrapporter. [...] Vad man i det sammanhanget bör notera är emellertid att föreningens bidrag till stöd för svenskundervisning har uppmärksammats, skapat respekt för föreningen och skänkt den en given plats bland de etablerade aktörerna på området.

Verksamheten kräver fortlöpande översyn och rationalisering. Kurserna i Sverige och utomlands liksom stipendiesystemet kan systematiseras ytterligare. Kontakt har etablerats med Folkuniversitetet och företrädare för Swedex-testet. I denna kontakt ligger en framtida potential.

Föreningen bör sträva efter att upprätta fasta nätverk av svensklärare i olika länder/regioner med utsedda kontaktpersoner. [...]

Ett närmare samarbete med svensklärarytbildningen har inletts under senare år. Bland annat kan blivande svensklärare numera fullgöra en del av sin praktik utomlands. Sådana ordningar kan skapa nya förutsättningar för föreningens verksamhet, och en roll i sammanhanget bör eftersträvas. Ett ökat medvetande om möjliga samarbetspartner bör utvecklas och kontakter bör inledas.

3.2. Stöd till svenska skolor i utlandet

En del av statsanslaget (knappt en fjärdedel) är särskilt dedicerat till svenska utlandsskolor. Föreningen stöder regelbundet dessa

skolor genom att anordna eller bidra till nätverkskonferenser, lämna bokgåvor till skolorna, fungera som rådgivare i olika sammanhang m.m. [...]

3.3. *Medlemsservice*

Medlemsservice nämns uttryckligen i stadgarna som ett av föreningens centrala åligganden. Det har hittills tillgodosetts genom bl.a. information (t.ex. genom tidningen Sverigekontakt), medlemsresor, bokbeställningar, tillhandahållande av ett bokbord på Dicksonsgatan m.m.; på senare tid har hemsidan blivit ett allt viktigare redskap. [...]

3.4. *Vård av minnesmärken*

Enligt stadgarna skall föreningen ägna sig åt vård av svenska minnesmärken utomlands. [...] Till minnesmärkena kan viss kunskapsutveckling knytas. Projektformen lämpar sig väl för arbete med olika slags minnesmärken. Inte minst lokalföreningarna kan med fördel dras in i sådan verksamhet. För övrigt är det inte alldeles givet hur man skall avgränsa begreppet »minnesmärke». [...]

3.5. *Forskningsprojekt*

Olika forskningsprojekt har varit knutna till föreningen, fr.a. emigrantprojektet. Lämpliga projektområden för Riksföreningen erbjuder just emigrationen och dess historia, svenska minnesmärken utomlands, svenskan som främmande språk (internationell svenska) m.m., för lokalföreningarna exempelvis arkivproblem. Föreningen bör fortlöpande i mån av möjlighet bedriva forskningsprojekt som skapar uppmärksamhet och intresse kring föreningen och som samlar medlemmarna kring gemensamma angelägna uppgifter.

4. **Samarbete med andra organisationer**

Riksföreningen – och i viss mån lokalföreningarna – samarbetar med olika andra instanser, som i olika frågor har liknande syften som Riksföreningen Sverigekontakt. Samarbetet med SI är väletablerat och naturligt, likaså samarbetet med folkhögskolorna. [...]

5. **Synlighet**

Riksföreningen Sverigekontakt är ganska anonym i Sverige. Före första världskriget var dess rykte mera spritt, samtidigt som föreningen spelade en betydligt mer framträdande roll i dåtidens samhälle. Det är inte så lätt att nu för tiden väcka uppmärksamhet för den typ av verksamhet det gäller; när föreningen var mera känd var det för delvis andra insatser än de nu aktuella. Några naturliga utgångspunkter för en intensifierad PR-insats är bl.a. de som här följer.

5.1. *Jubileet*

År 2008 firade Riksföreningen 100-årsjubileum. I samband därmed tilldrog sig föreningen viss uppmärksamhet, men knappast i full utsträckning. Jubileet kan ännu en tid bilda en plattform för någon ny typ av framstöt. Exempelvis kan jubileumsboken användas som dokumentation av föreningens 100-åriga verksamhet.

5.2. *Tidningen*

Medlemstidningen är i första hand avsedd att förmedla en del av den medlemsservice som stadgarna påbjuder, men den är samtidigt ett viktigt blickfång mera i allmänhet. Den kan spela en ännu mer central roll i informationsflödet kring föreningens verksamhet och dess uppgifter. [...]

5.3. *Hemsidan och den nya tekniken*

Föreningens hemsida har snabbt etablerats som den kanske viktigaste kommunikationskanalen mellan föreningen och omvärlden. [...]

5.4. *Seminarier*

I samband med jubileet anordnades ett seminarium, som var mycket givande för deltagarna. Man kan tänka sig regelbundet återkommande seminarier i mer institutionaliserad form. [...]

5.5. *Årsmötet*

Riksföreningens årsmöte är en återkommande begivenhet som eventuellt kan rikta omgivningens blickar mot verksamheten. Riksföreningen Sverigekontakt bör tillhandahålla en aktuell, rättvisande och anslående informationsbroschyr. [...]

6. **Geografisk spridning**

Föreningen har alltid haft geografiska tyngdpunkter i sin verksamhet, och dessa har också alltid växlat. När tillgångarna är så begränsade som i föreningens fall, kan tillfälliga engagemang komma att binda upp en stor del av de disponibla resurserna. Särskilt sedan Sovjetimperiets sammanbrott har starka satsningar skett i Östersjöområdet. Samtidigt har hjälpen till gamla etablerade svensk-undervisningsländer som Storbritannien, Frankrike, Italien m.fl. varit mycket blygsam. Detsamma gäller Nordamerika.

Här gäller det att ständigt se över situationen. [...]

Föreningens av tradition starka band till USA måste förnyas och upprätthållas. [...]

7. **Personal**

Föreningens fast anställda personal spelar en fundamental roll i verksamheten. Samtidigt måste högre lönekostnader än föreningen mäktar med undvikas. God balans mellan de ekonomiska tillgångarna, uppdraget och personalens sammansättning måste i varje läge eftersträvas. En möjlighet som sällan prövats men som framgent bör övervägas vid alla nya åtaganden är tidsbegränsad projektanställning.

*

När Riksföreningen Sverigekontakt efter mer än 100 års verksamhet medvetet tänker igenom sin policy finns det anledning till en ganska offensiv attityd. Både den 100-åriga historien och mera sentida framgångar ger anledning till en försiktig optimism och en strävan i expansiv riktning när det gäller verksamhetens omfattning och geografiska spridning. Samtidigt finns det alltid skäl till att ständigt ompröva de grepp som hittills präglat verksamheten. I detta arbete bör föreningen visa tillförsikt till sin förmåga men också förnyelsevilja och strävan efter uppfinningsrikedom.

Lösningen till förra korsordet.

Ordet vi sökte i förra korsordet "Hej tågälskare, nu är det din tur" var **ASKUNGEN**. (Landet som närde personen ifråga var Island, med askutsläpp som följd i delar av Europa.)

Pristagare:

Anders Eliasson, Uddevalla
Gunnar Fjellander, Malmö
Birgitta Ragnarsson-Boye, Wolfsburg

Grattis!

Riksföreningens priser kommer med posten.

SPELBOGAG	A	KAN MAN VARA	KAN SKURNA LUSTKALLAS	ESTIVISKT FÖRNAMN	BEVARA	EN LUTIE GICK VI PÅ SÖND BARN	K	STRÄ	KAMP	VALUTA	TRO	STOLLE	FÄGEL	STRIBA	FÄRJE-STRÅGBON	REMAR								
EN KORT TAG LINJE	T	G	O	J	GICK INTE SVERIGE TILL I ÅR	OKÄND	V	M	ÄR NOG HETT GÄSER?	Ö	K	E	N	O	D	L	A	R	E					
BRÅGGS KODN-PEK	G	U	R	A	N	OFFE-VE	I	A	N	APRIL 2010	ENRYCK	K	A	K	A	O	OKROSHÅRD PÅ SIN TID	BY	I	L				
EN TYNSK STAMSMAN	B	R	A	N	D	T	ÅVBILDNING							POMADA	6	RINGDE HEM	G	E	L					
BESTÅR BEKÄ AV	B	E	N	LITEN GARDIA HÅLLER EN LITEN			M	I	K					EN SÄKNET PÅ VEN			G	Ö	T	E				
ÄLD RE AVISA	S	E	KORTSPEL	ENM STODR	ÖKEL		U	A	N	O														
ETT LOK SOM BRÄR MYCKET OCH MÅNGA	R	C	KAN MAN KOMMA TILL	S	A	K	E	N	5	ETT SÄT I VÅTEN	LEVI	B	R	Ö	D	MEYER DANLÖK	ÄR KÄR	TÄLSÄNG	L	U	R	O		
S O B T	K	V	A	L	I	T	E	T	7	F Y R A	1	K	A	S	VID KÖPENHAMN SÖD	1	A	M	A	G	E	R		
UPP-LOPP	F	I	N	I	S	H	R	E	7	NU (HEJ) SALES	1	V	A	R	STOR BRÅKSKRI THORABARE	1	T	E	K	O	P	E	N	G
STÄHEJ	H	A	L	L	Å	R	R	R	2	LAG MED 71	1	S	N	U	R	FRANSKE KUNG	BARNSPÅK	D	A					
N E R A	A	V	S	L	Å	L	U	F	7	UNG-BOING-FÖR-BILD	1	A	V	I	S	A	Ö	FRINGLIK	YTA	A	A	R		
J A U U	S	O	T	I	S	L	G	E	T	KORT STORLEX	1	S	M	A	K	S	I	N	N	E				
HÄLS RYTMEN I	K	A	S	T	A	N	J	E	8	ATT LAGA I	1	T	M	U	S	I	K	E	N					

Alla foton kommer senare att kunna beskådas via Riksföreningen Sverigekontakts hemsida

ETT PERSONGALLERI

Konstruktör: Conny Stoopendahl

Foto: Ja, i Riksföreningens fotosamling.

GÖR INSTEG I SCANIA	EFFEKT	SÄTT X:S SON PÅ FÖRE BO RALPH	OFÖR	BARA TEN	KRYP	LIÖD	VILL HÖJDRADD	SPEGEL	KF-ORGAN	4	ANSÅGS RÄNK-FULL	SLÖA	EN SOM FICK "GALLFEVER" PÅ X	EMIR
MÅS	HEMLIG-HUS	ILSK	TON	X:S ORGAN	HAN RÖIDE OCH BÖRDE	GÅR MÅNGA PÅ	FAR I VÄG	ORDADE						
HAR HEL-SING-BORGÄREN	ÄR VÄL BRA		GLÄDS MAN ÄT											
OCK-SÅ ETT SKINN			UPPFANN TOLKIEN				KAN MAN MED ÖGONEN	TON	SJUKDOM					
	X:S DOTTERS NAMN	KOMMER SOM ETT BREV PÅ POSTEN PASSADE	ASIATISKT FOLK				KOM EVA	2	GÅR UNDER MED BÅT			KORT BERG I USA	BITA	
SADES VID RUBICON			KAN MAN KOMMA				FASTA	MÖJLIGT	ETT AV VÅRA FYRA	"CURRICULUM ... = DEL I PLATSANSÖKAN				
LÅG PÅ KIL-MAN-JÄRD			KOMMER SIST		X:S SONS FÖRNAMN	DET FINNS PÅ ETT BEN	RIKE			KAN MAN TA EN TÅR PÅ				
GÖRS I BO-HUS-LAN	HAR KOPPAR				I BE-LYSNING FÖRR		HELI G		EX	ANSTÅND	MINNESSLÖ	DÖK LUKAS UPP I		
UR-UNIK		OST	X:S UTBILDNING		INGICK VI I FÖRR	BÖR SITTA FAST			OR-LÖG	SMA-PENGAR			AUGUSTI 2010	NÅGON FINNS VÄL I ALLA LAG
B I T S K			GIFT		TAD-LAD			LÅKER ALLA SÄR?	SMA-KAR INTE BARN NU?			KAN MAN VARA IDEL	5	STATUS
FÄR SMÅ I DROP-PAR		HÅLLER KOLL PÅ SKALLEN		SÄLDE SAAB			EN DEPPIG EN	Flicknamn		KAN FÖRHAND-LINGAR				
SES PÅ	HAR FÖRENING KORT	TAL I TAL		CS		INGÅR I SUSHI		TALAREN		RUND-LAGD				
KÖRS GBG-ÄRE TILL		KAN TON SLÄS		STOR-STAD		GÖR I TENNIS-BOLL-LAR		PÅ SEAT I SPANJEN			KVÄVE	FÄ-LAD		BE-RÖM-LIG

Lösningssordet i de BLÅ nummerade rutorna utgör tävlingsvaret. Vi söker en aktuell företeelse som kan leda antingen till bitterhet eller glädjefnatt. Tre vinnare får en bok ur föreningens boklager. Adress finns på sidan 3 i tidningen. Ett annat alternativ är att mejla lösningssordet till Conny.Stoopendahl@Sverigekontakt.se Lösningen oss tillhanda senast den 15 oktober 2010. Märk kuvertet eller notera "Tävling 6". Lycka till.

Vi lotsar dig säkert i hamn. I alla väder.

Hos Sveriges största och äldsta stiftelseförvaltare är du i goda händer. Som kund får du tillgång till en bred expertis och unika kunskaper inom hela stiftelseområdet. En skraddarsydd och professionell förmögenhetsförvaltning gör att du alltid kan känna dig trygg.

Om du har en privat förmögenhet kan vi dessutom erbjuda en personlig förvaltare och experthjälp inom de flesta områden som rör din ekonomi. Inom Private Banking erbjuder vi dig personliga lösningar, finansiell helhetssyn och professionell förvaltning.

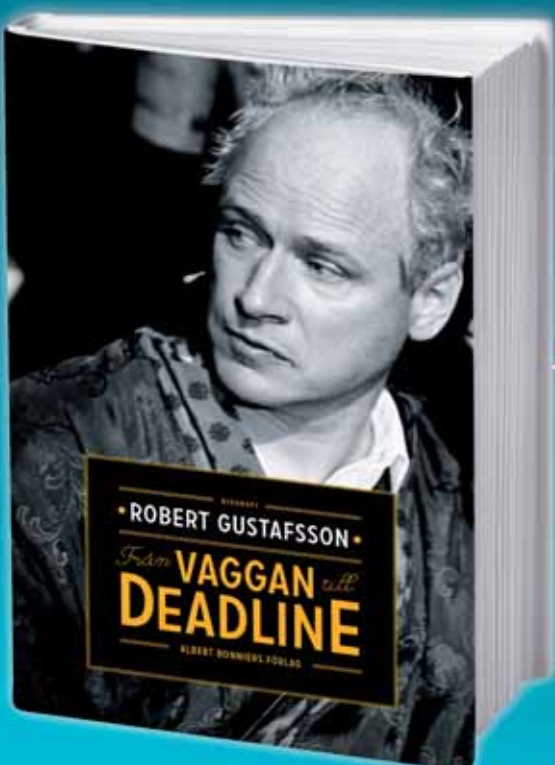
Vi erbjuder dig vår tid, vår kunskap och vårt engagemang.

Kontakta oss på Institutioner & Stiftelser
Telefon: 031-62 25 16
E-post: stiftelser.goteborg@seb.se

Välkommen!

SEB
Financially yours

Kan man få svenska böcker levererade utomlands?

Svar: Såklart! Bokus är Sveriges mest välsorterade internetbokhandel och vi skickar våra paket till dig var du än bor.

Från vaggan till deadline
av Robert Gustafsson

169:-

bokus.com
där alla böcker bor

SVERIGES LEDANDE INTERNATSKOLA

Gymnasie- och grundskoleutbildning åk 7-9. Utbildning på svenska eller engelska.
IB-program sedan 25 år med mycket goda resultat.
Mångfald av fritidsaktiviteter. Nära kontakter med högskolor och näringsliv.

SIGTUNASKOLAN HUMANISTISKA LÄROVERKET

Telefon: +46 8 592 571 00
www.sshl.se

